

Heidi Ahtiainen & Leila Lintula (toim.)

Kansainvälistyvä ammattikorkeakoulu

Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisusarja

Heidi Ahtiainen & Leila Lintula (toim.)

Kansainvälistyvä ammattikorkeakoulu

Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisusarja

AATOS-ARTIKKELIT 10 • 2013

© Tekijät ja Metropolia Ammattikorkeakoulu

Kustantaja Metropolia Ammattikorkeakoulu

ISBN 978-952-6690-04-9

ISSN 1799-604X

Sisällys

Lukijalle	5
Mahdollisuuksia maahanmuuttajille	7
Heidi Ahtiainen	
I VALMENTAVIEN OPINTOJEN LÄHTÖKOHDAT	11
Osaamisen arviointi haku- ja valintatilanteessa	13
Riitta Metsänen, Kari Kähkönen	
Maahanmuuttajien koulutustarpeet	19
Irma Tikkanen	
II KOKEMUKSIA VALMENTAVISTA OPINNOISTA	23
Lahden ammattikorkeakoulun valmentavat opinnot	25
Johanna Marjomäki, Maija-Leena Kemppi	
Tekniikan valmentavat opinnot	31
Birgitta Nenonen-Andersson	
Liiketalouden valmentavat opinnot	35
Anne Perkiö	
III OPISKELIJAN OHJAUS JA TUKI	41
Vuorovaikutus- ja työelämätaitojen kehittäminen	43
Elena Wernick	
Arjen haasteita opiskelijaryhmän ohjaamisessa	48
Kaija Meriläinen, Marjo Pääskyvuori	
Vertaistutorointi ja virtuaalinen vastaanotto	57
Tuija Strandén-Mahlamäki, Soile Bergström, Johanna Komppa	
Opiskelijan puheenvuoro	62
Sonia Pérez Alemán	
Kuka on oppija, kuka on valmentaja?	65
Leila Lintula	
Kirjoittajat	72

LUKIJALLE

Tässä julkaisussa käsitellään Suomessa jo pysyvästi asuvien maahanmuuttajien kouluttautumiseen ja opiskeluun liittyviä kysymyksiä. Keskeisiksi haasteiksi muodostuvat haku- ja valintatilanteet, valmentavan koulutuksen sisältö ja toteuttamistavat sekä opiskelijan ohjaus ja tuki. Koulutuksen onnistumisen edellytyksenä on opettajien ja muun henkilöstön tiivis yhteistyö sekä opintojen suunnittelu- että toteutusvaiheessa. Opiskelijoiden erilaiset opiskelulähtökohdat, suomen kielen taitotaso sekä suomalainen opiskelu- ja työkuulttuuri ovat avainasioita, jotka on huomioitava opetuksen toteuttamisessa.

Julkaisun kirjoitukset liittyvät HERA Competence -hankkeen aikana tehtyyn kehitys- ja selvitystyöhön ja julkaisu on osa tätä hanketta. Kolmi-vuotisessa (2010–2012) HERA Competence -hankkeessa on kehitetty maahanmuuttajille suunnattua koulutus- ja palvelutarjontaa metropolialueen korkeakouluissa, esimerkiksi korkeakouluopintoihin valmentavia opintoja, ammattikorkeakouluopettajan valmiuksia opettaa ja ohjata maahanmuuttajaopiskelijaa, suomi toisena kielenä -koulutusta sekä maahanmuuttajille suunnattua korkeakoulujen markkinointia, viestintää ja hakuneuvontaa.

Hankkeessa on Metropolia Ammattikorkeakoulun lisäksi ollut mukana Hämeen ammattikorkeakoulu (HAMK), Lahden ammattikorkeakoulu (LAMK) ja Laurea-ammattikorkeakoulu. Hankkeen korkeakoulukohtaisina yhteyshenkilöinä toimivat johtaja Seija Ristimäki (Metropolia), vararehtori Seija Mahlamäki-Kultanen (HAMK), kehittämispäällikkö Ulla Weijo (LAMK) ja kehittämispäällikkö Pauliina Nurkka (Laurea). Hankkeessa työskentelivät kokopäiväisesti projektipäällikkö Kati Isoaho (Metropolia) ja suunnittelija Heidi Ahtiainen (Metropolia). Julkaisuun kirjoittajat ovat pääasiassa opettajia, jotka ovat opettaneet valmentavassa koulutuksessa hankkeessa mukana olevissa ammattikorkeakouluissa. Opiskelijanäkökulman maahanmuuttajakoulutukseen tuo Opiskelun ja työelämän suomea -kursilla Metropoliaassa opiskeleva opiskelija.

Julkaisun toivotaan tarjoavan ideoita ja työkaluja varsinkin niille toimijoille, jotka ovat suunnittelemassa maahanmuuttajille suunnattua koulutusta, sekä antavan lisäpontta uusille avauksille maahanmuuttajien ammattikorkeakoulutuksessa.

Kiitokset kirjoittajille sekä HERA Competence -hankkeessa mukana olleille toimijoille!

Helsingissä 3.9.2013

Heidi Ahtiainen & Leila Lintula

Mahdollisuuksia maahanmuuttajille

Heidi Ahtiainen

Opetus- ja kulttuuriministeriö on tehnyt vuosille 2009–2015 korkeakoulujen kansainvälistymisstrategian, jonka mukaan maahanmuuttajilla tulee olla yhdenvertaiset koulutusmahdollisuudet muun väestön kanssa. Strategiassa mainitaan myös, että kehittämällä avoimen korkeakouluopetuksen ja korkeakoulutukseen valmentavan opetuksen tarjontaa, voidaan madaltaa maahanmuuttajien ja vieraskielisten kynnystä osallistua korkeakouluopetukseen sekä antaa sisällöllisiä ja kielellisiä valmiuksia opiskeluun (Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia 2009–2015: 46).

Henkilöiden määrä, joiden äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi, kasvaa pääkaupunkiseudulla koko ajan, mutta tämä ei näy korkeakoulujen opiskelijarakenteessa. Tilastokeskuksen tekemän väestörakennetutkimuksen mukaan vuoden 2012 lopussa vieraskielisten määrä oli 266 949, mikä oli 4,9 prosenttia väestöstä. Uudenmaan maakunnassa vuonna 2012 asui 20–34-vuotiaita vieraskielisiä henkilöitä yhteensä 48 104. (Suomen virallinen tilasto 2012.) Nämä nuoret ovat potentiaalinen ryhmä aloittamaan ammattikorkeakouluopinnot, mutta mitä esteitä heidän opinnoilleen on?

Suurin syy siihen, ettei maahanmuuttaja saa opiskelupaikkaa, on riittämätön suomen kielen taito. Pääkaupunkiseudulla on tarjolla useita keskitason suomen kielen kursseja, mutta ylemmän tason kielikursseja vain muutamia. Tämä tarkoittaa myös sitä, että ylemmän tason kielikursseille on paljon hakijoita ja kilpailu opiskelupaikoista on kovaa. Myös ammattikorkeakouluun valmentavaa opetusta on tarjolla vähänlaisesti, vaikka koulutukseen olisi tulijoita.

Huhti–kesäkuussa 2012 tehty haastattelu Metropolia Ammattikorkeakoulussa tekniikan sekä liiketalouden valmentavissa opinnoissa opiskelleille henkilöille tuo ilmi ensinnäkin sen, että opiskeluryhmä olisi hyvä jakaa kahteen eri ryhmään, joko suomenkielen taitotason tai aikaisemmin suoritetun tutkinnon mukaan. Toinen asia, jota lähes kaikki haastatelluista toivoivat, oli suomen kielen opetuksen lisääminen. Haastatelluista suurin osa haki suomenkielisiin koulutusohjelmiin. Tämän vuoksi he halusivat parantaa nimenomaan suomen kielen erityissanastoa, jota he tarvitsevat esimerkiksi liiketalouden opinnoissa.

Laura Huttusen (2005: 119–122) mukaan maahanmuuttajien määrän alkaessa kasvaa Suomessa 1980-luvun lopulla tulivat etnisuus ja monikulttuurisuus osaksi suomalaista yhteiskunnallista keskustelua. Maahan tulevista ryhmistä alettiin puhua paitsi pakolaisina, paluumuuttajina tai maahanmuuttajina myös etnisinä vähemmistöinä tai etnisinä ryhminä. Muuttunut poliittinen ilmapiiri sekä tutkimuksen paradigmat ovat pakottaneet etsimään uusia käsitteitä ja puhetapoja. Käsitteiden korvautuminen toisilla on kahtalainen ilmiö; yhtäältä uusien käsitteiden ilmaantuminen usein merkitsee todellisia muutoksia ajattelutavoissa ja maailman käsitteellistämisen tavoissa, toisaalta uusiin käsitteisiin tarttuu helposti jotakin vanhoista käsitteistä. Ne liukuvat toisiinsa ja hämärtävät toisiaan. (Huttunen 2005: 119–122.)

Käsitteet pitävät sisällään eri merkityksiä. Tässä julkaisussa käytettävillä käsitteillä *maahanmuuttaja*, *monikulttuurinen opiskelijaryhmä*, *ulkomaalainen tutkinto-opiskelija* ja *kansainvälisyys* tarkoitamme seuraavia asioita: Maahanmuuttajalla kuvataan henkilöä, joka on syntynyt ulkomailla ja muuttanut Suomeen varhaislapsuudessa, nuorena tai aikuisena. Monikulttuurisella opiskelijaryhmällä tarkoitetaan ryhmää, joka koostuu eri kulttuurien edustajista, tässä ryhmässä on myös kantasuomalaisia. Ulkomaalainen tutkinto-opiskelija on oppilaitosten kirjoilla oleva tutkintotavoitteisen koulutuksen opiskelija, jolla ei ole Suomen kansalaisuutta. Kansainvälisyydellä julkaisussa puhutaan korkeakouluissa näkyvästä kansainvälisyydestä, esimerkiksi Metropoliassa se ilmenee opetussuunnitelmissa, englanninkielisessä opetuksessa, erilaisissa projekteissa sekä opettaja- ja opiskelijavaihdon tavoitteissa.

Kansainvälistyvä ammattikorkeakoulu -julkaisu koostuu kolmesta osasta: *Valmentavien opintojen lähtökohdat*, *Kokemuksia valmentavista opinnoista*, *Opiskelijan ohjaus ja tuki*. Ensimmäinen osa keskittyy maahanmuuttajiin hakijoina sekä heidän osaamisensa arviointiin hakutilanteessa. Selvitämme, mitä haku- ja valintatilanteessa tulisi ottaa huomioon ja mitä asioita tulisi kehittää, jotta yhä useampi maahanmuuttaja saisi opiskelupaikan. Toisessa osassa käsitellään valmentavia opintoja: niiden suunnittelua, toteutusta ja haasteita. Julkaisun kolmannessa osassa kartoitetaan opiskelijan tarvitsemaa tukea ja ohjausta, jota havainnoidaan käytännön esimerkkien avulla.

Julkaisun ensimmäisessä osassa Riitta Metsänen ja Kari Kähkönen konkretisoivat osaamisen arviointia ammatillisen opettajakoulutuksen tapausesimerkin avulla. Irma Tikkanen puolestaan tuo esille niiden opiskelijoiden määriä, joiden äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi. Tikkanen antaa myös useita varteenotettavia toimenpide-ehdotuksia koulutuksen kehittämiseen.

Julkaisun toisessa osassa kerrotaan valmentavien opintojen toteutuksesta. Koska julkaisussa mukana olevilla ammattikorkeakouluilla ei ollut aikaisempaa kokemusta valmentavasta koulutuksesta, täytyi ne suunnitella alusta lähtien. Lahden ammattikorkeakoulussa järjestettiin kaikille yhteiset valmentavat opinnot, joista Johanna Marjomäki ja Maija-Leena Kemppi kirjoittavat. Birgitta Nenonen-Andersson tarkastelee opiskelijoiden taustoja: synnyinmaata, ikää ja koulutusta. Anne Perkiö puolestaan kuvaa niitä tuntemuksia ja oivalluksia, joita valmentavien opintojen aikana koki.

Kolmannessa osassa Elena Wernick tarkastelee, millaisia vuorovaikutus- ja työelämätaidot olivat tekniikan ja liikenteen alan valmentavien opintojen opiskelijoilla ja miten näitä taitoja parannettiin. Kaija Meriläinen ja Marjo Pääskyvuori avaavat Laurea-ammattikorkeakoulun Facility Management -koulutusohjelmassa opetuksen tukena käytettyä tutorointia, Learning by Developing -toimintamallia sekä keskusteluja oppimista ja opettamiskulttuurista. Myös Metropolia Ammattikorkeakoulun sosionomiopinnoissa on otettu käyttöön erilaisia tukimuotoja, joita Tuija Strandén-Mahlamäki, Soile Bergström ja Johanna Komppa käsittelevät.

Näiden kirjoitusten jälkeen on Sonia Pérez Alemánin puheenvuoro, jossa hän kertoo kieliopinnoistaan, siitä, miksi hän kokee suomen kielen opiskelun tärkeäksi ja millaisia puutteita hän on opinnoissaan havainnut. Leila Lintula kokoaa lopuksi julkaisun pääkohdat yhteen. Lintula nostaa esiin opiskelijoiden odotuksia valmentavaan koulutukseen liittyen sekä opettajien haasteita maahanmuuttajaryhmän opetuksessa ja ohjauksessa.

Lähteet

- Huttunen, L. 2005. Etnisyys. Teoksessa Rastas, A. – Huttunen, L. – Löytty, O. (toim.): Suomalainen vieraskirja. Tampere: Vastapaino. 117–160.
- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2012. Väestörakenne. Verkkodokumentti. <http://www.tilastokeskus.fi/til/vaerak/2012/vaerak_2012_2013-03-22_tie_001_fi.html>. Helsinki: Tilastokeskus. Luettu 12.4.2013.

I

Valmentavien opintojen lähtökohdat

1. Osaamisen arviointi haku- ja valintatilanteessa

Riitta Metsänen, Kari Kähkönen

Tarkastelemme koulutettujen maahanmuuttajien haku- ja valintaprosessissa tapahtuvaa osaamisen arviointia lähinnä ammattikorkeakouluissa. Tapauskuvauksena on ammatillisen opettajankoulutuksen haku- ja valintaprosessi.

Osaamisen arviointiin liittyviä käsitteitä

Jarmo Salon (2011) mukaan aikaisemmin hankittu osaaminen voi olla tiedostettua tai tiedostamatonta. Hän määrittelee osaamisen pragmaattisesti yhdessä sovituiksi teoiksi, joita oppijan on osattava tehdä menestyäkseen työssään. Osaamisen arvioinnissa otetaan huomioon maahanmuuttajan opinnot ja tutkinnot. Haasteita tuottaa maahanmuuttajan informaalin ja non-formaalin osaamisen arviointi. Erityisesti maahanmuuttajien aikaisemmin kotimaassaan hankitun työkokemuksen ja osaamisen siirtäminen erilaiseen kulttuuriseen kontekstiin ja organisaatioon koetaan ongelmallisena. Miten arvioidaan osaamista irrallaan siitä kontekstista ja organisaatiosta, johon se liittyy, ja miten siirretään osaaminen toisenlaiseen kulttuuriseen toimintaympäristöön? Tällaisia haasteita tulee myös opetettaessa opettajia, jotka ovat maahanmuuttajia. Esimerkiksi joissain maissa ala-asteen vieraan kielen opettajilla ei ole yliopistotason koulutusta, vaan heillä on opistotasoinen koulutus.

Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustaminen on mahdollista vasta sitten, kun opiskelija on saanut opiskeluoikeuden oppilaitoksessa. Tästä syystä käytämme käsitettä osaamisen arviointi haku- ja valintavaiheessa. Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen (AHOT) tarkoittaa menettelyjä, joilla opiskelijan osaaminen voidaan arvioida ja hyväksyä osana hänen opintojaan. Osaamisen tunnistamisella tarkoitetaan osaamisen arviointia eri muodoissaan. Osaamisen tunnustamisella taas viitataan sellaisiin menettelyihin, joilla aiemmin hankitun osaamisen perusteella opiskelijalle kirjataan opintosuoritus, hyväksiluku tai niiden osa. Hyväksilukemisella viitataan opiskelijan aiemmin suoritettujen opintojen,

harjoittelun, työkokemuksen tai muun osaamisen hyväksymistä osaksi suoritettavaa tutkintoa, opintokokonaisuutta tai opintojaksoa. Hyväksilukeminen perustuu opetussuunnitelmien osaamistavoitteisiin. Sisällyttämällä tarkoitetaan muualla suoritettua opintojakson tai opintokokonaisuuden hyväksymistä tutkintoon. Opintojen korvaamisessa opiskelijan suoritus kirjataan suoraan opintorekisteriin. Korvaaminen tapahtuu korvattavaa opintojaksoa tai -kokonaisuutta sisällöltään ja tasoltaan vastaavan opintosuorituksen tai muun osaamisen perusteella. (HAMK Ammatillinen opettajakorkeakoulu 2012).

Ulkomailla suoritettua opettajatutkinnon hyväksymisestä Suomessa päättää opetushallitus. Jos henkilö on EU/ETA-valtion tai Sveitsin kansalainen ja hän on pätevätyynyt opettajaksi toisessa EU/ETA-valtiossa tai Sveitsissä, päätös tehdään ammattipätevyyslain perusteella. Ammattipätevyyslain nojalla opetushallitus voi antaa päätöksen opettajan kelpoisuudesta henkilölle, joka on toisessa jäsenmaassa täysin kelpoinen vastaavaan opettajan tehtävään. EU/ETA:n ulkopuolisissa maissa suoritettu opettajan tutkinto voidaan rinnastaa suomalaisiin tutkintoihin. Yleensä opettajan pedagogiset opinnot rinnastetaan ehdollisina siten, että opettajan on täydennettävä opintojaan 15 opintopisteen laajuisesti (Opetushallitus 2010).

Osaamisen arvioinnin tehtävät

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi on arvon antamista tai vertaamista. Oppimisen arvioinnilla viitataan oppimisprosessin aikaiseen arviointiin. Kun arvioidaan osaamista, arvioidaan jo hankittua taitoa, tietoa tai osaamista. Arviointi on luonteeltaan eettistä toimintaa. Oppimisprosessin aikaisen arvioinnin tehtävänä on ohjata opiskelijan oppimisprosessia tavoitteiden mukaiseen suuntaan. Opiskelijan arvioinnilla on myös motivoiva ja kannustava tehtävä. Sen avulla tuetaan myös opiskelijan myönteisen minäkuvan kehittymistä ja ammatillista kasvua.

Haku- ja valintavaiheen arvioinnin tehtävänä on valita oppilaitoksiin sellaisia opiskelijoita, joiden opiskelu sujuu tutkintotavoitteiden mukaisesti. Näiden tavoitteiden saavuttaminen on keskeistä niin oppilaitoksille kuin yhteiskunnalle (Jussila 2009). Valintaperusteiden tulee olla julkisia, ymmärrettäviä ja hyväksyttäviä. Haku- ja valintatilanteessa arvioidaan maahanmuuttajan soveltuvuutta alalle sekä opinnoissa menestymistä ja joissain tapauksissa tulevassa ammatissa tai työssä menestymistä. Lisäksi haku- ja valintatilanteessa voidaan arvioida hakijan aikaisempaa osaamista.

Toisen asteen koulutuksessa on hoitoalalle hakeutuville maahanmuuttajille järjestetty kartoitusjaksoja, pitempiketoisia valintaprosesseja, joissa on arvioitu hyvin monipuolisesti hakijoiden osaamista ja soveltuvuutta alalle. Arvioinnin kohteina ovat olleet opiskelijan elämäntilanne, soveltuvuus alalle sekä opiskelutaidot. Arviointimenetelminä on käytetty kielitaidon testauksen lisäksi kokeita, haastattelua, psykologisia testejä sekä ryhmätyöskentelyn ja yksilöllisen toiminnan havainnointia. (Seppälä – Wilhelmsson 2010.)

Ammatillisen opettajakoulutuksen ja OPE-valman haku ja valinta

Maahanmuuttajille on HAMK Ammatillisessa opettajakorkeakoulussa järjestetty opettajankoulutusta erillisryhmänä vuosina 2005–2007 sekä monikulttuurisuuteen suuntautuvaa opettajankoulutusta vuosina 2008–2011. Maahanmuuttajat hakeutuvat opettajankoulutukseen yhteishaussa (ei erillishakua), heidän kielitaitonsa testataan ja heidät haastatellaan ennen opiskelijaksi hyväksymistä. Esimerkkinä käsittelemme opettajankoulutuksen haku- ja valintatilannetta, jossa valittiin maahanmuuttajia ammatilliseen opettajankoulutukseen ja opettajaopintoihin valmentavaan koulutukseen (OPE-valma).

Hakuvaiheessa tärkeää on tavoittaa potentiaaliset opiskelijat. Kokemuksemme mukaan maahanmuuttajia ei tavoiteta samoilla markkinointikeinoilla kuin kantasuomalaisia. Kohtaanto-ongelmaa kuvaa se, että koulutusta on paljon tarjolla, mutta maahanmuuttajat eivät välttämättä ole tietoisia mahdollisuuksistaan. Parhaiten maahanmuuttajat tavoittaa ”puskaradio”; muiden maahanmuuttajien kokemukset samasta koulutuksesta motivoivat hakeutumaan koulutukseen. Koulutusta kannattaa markkinoida myös julkisissa tiloissa sekä erilaisten yhdistysten kautta.

Kun maahanmuuttajakoulutuksen hakulomaketta suunnitellaan, pitää ottaa huomioon, että sähköisen lomakkeen täyttäminen saattaa tuottaa vaikeuksia. Sen takia hakulomakkeiden pitäisi olla myös manuaalisesti täytettävissä. Ulkomailla suoritettujen tutkintotodistusten tarkastaminen vaatii asiantuntemusta ja aikaa. Kaikki todistukset on hyvä pyytää hakijoilta suomeksi käännettynä. Tärkeää on myös saada tutkintojen rinnastamispäätökset jo hakuvaiheessa.

Valintatilanne on syytä suunnitella huolellisesti. Valitsijoiden pitää laatia haastattelukysymykset sekä sopia arvioinnin kohteista ja kriteereistä haki-

joiden yhdenvertaisen kohtelun takaamiseksi. Haastattelijat olisi hyvä kouluttaa myös tietoisiksi kulttuurisidonnaisista asioista, esimerkiksi auktoriteettien, kuten opettajan, roolista. Valintatilanteen palautetilaisuudet voisi rakentaa oppimistilanteiksi. Hakijat, jotka eivät päässeet koulutukseen, saivat palautetta, miten parantaa mahdollisuuksiaan seuraavalla kerralla.

Suomi toisena kielenä -arviointi ei ole pelkkää kielitaidon arviointia, vaan samalla arvioidaan myös kulttuuri- ja opiskelutaitoja (Nissilä ym. 2006: 175). Opettajankoulutuksen ja OPE-valman valintatilaisuus rakennettiin sellaiseksi, että se koostui Hämeen ammattikorkeakoulussa laaditusta suomen kielen tekstinymmärtämistä ja kirjoittamista arvioivasta testistä sekä hakijan elämäntilannetta, opiskelumotivaatiota ja suomen kielen puheen tuottamista ja ymmärtämistä arvioivasta haastatteluosuudesta. Suomen kielen testin tavoitteena on mitata kielitaidon eri osa-alueiden hallintaa ja antaa tietoa siitä, millaiset edellytykset hakijalla on selviytyä suomenkielisistä ammattikorkeakouluopinnoista. Tekstin ymmärtämisen osiossa selvitettiin, miten hakija ymmärtää suomenkielistä asiatekstiä ja osoittaa ymmärtämisensä vastaamalla tekstin sisältöä koskeviin kysymyksiin. Kirjoittamisen osiossa testattiin hakijan tekstintuottamistaitoja: tehtävänä oli kirjoittaa suomenkielinen teksti annetusta aiheesta. Kumpaankin osioon oli varattu aikaa noin 30 minuuttia. Kaikissa osioissa tuli esille myös sanaston ja rakenteiden hallinta.

Jokainen kielitestin osio arvioitiin erikseen pisteyttämällä. Kielitaidon arvioinnissa pyrittiin kuitenkin ottamaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet yleiseurooppalaisen viitekehysten taitotasosteikon mukaisesti (ks. Eurooppalainen viitekehys 2003). Jotta hakijan voidaan olettaa selviytyvän suomenkielisestä opiskelusta ammatillisissa opettajaopinnoissa, hänen suomen kielen taitonsa pitäisi olla kaikilla kielitaidon osa-alueilla vähintään tasolla B2, joka tarkoittaa eurooppalaisen viitekehysten mukaan itsenäistä kielenkäyttäjää.

Osaamisen ja oppimisen arvioinnin erityispiirteitä

Päivi Wilenin (2011; 2012) mukaan opettajat ovat huolestuneita arvioinnin luotettavuudesta. Hänen tutkimuksissaan erityisesti kielitaidon tärkeys osaamisen arvioinnissa nousi esiin.

Valintatilanteessa maahanmuuttajien arviointikriteerien noudattaminen vaihtelee oppilaitoksittain. Esimerkiksi opettajat kertovat, että suomen kielen osaamiseen asetetut valintakriteerit eivät aina täyty, mutta hakijan

tilannetta tarkastellaan kokonaisvaltaisesti ja hänet useimmiten otetaan opiskelijaksi.

Valintatilanteessa tulkintavaikeuksia aiheuttaa myös oppimiskulttuurien erilaisuus. Useimmat maahanmuuttajat tulevat sellaisista oppimiskulttuureista, joissa opettaja on auktoriteetin roolissa. Tämä voi vaikuttaa hakijan suoritukseen valintakoetilanteessa heikentävästi. Hakija ei esimerkiksi rohkene kysyä valintakoetehtävään tarkentavia kysymyksiä tai puhua vapautuneesti itsestään haastattelutilanteessa.

Kehittämiskohteet

Ammattikorkeakouluissa on järjestetty valmentavia koulutuksia maahanmuuttajille. Valmentavat koulutukset eivät kuitenkaan suoraan anna mahdollisuutta jatkaa opintoja varsinaisissa tutkintotavoitteisissa opinnoissa, vaan opiskelijat osallistuvat pääsykokeisiin. Valmentavien opintojen sisälle tulisi rakentaa kartoitusjaksoja, joiden aikana arvioidaan maahanmuuttajien osaamista ja soveltuvuutta suunnitellulle alalle. Kartoitusjaksolla olisi mahdollisuus myös ura- ja ammatinvalinnan ohjaukseen. Näin maahanmuuttajat tulisivat myös tietoisiksi, mihin ammattiin suunniteltu koulutusala valmistaa. Valmentavat opinnot suunniteltaisiin eripituisina, räätälöityinä ja henkilökohtaistettuina toteutuksina, jolloin ne voisivat sisältää eri aineiden täydentäviä opintoja, esimerkiksi matematiikkaa, fysiikkaa ja kemiaa.

Maahanmuuttajien valmentavien koulutusten rahoitusosuus on mahdollisesti omana osanaan uudessa ammattikorkeakoulujen rahoitusmallissa. Tämä selkeyttäisi maahanmuuttajien valmentavien koulutusten asemaa ja parantaisi toiminnan jatkuvuutta osana ammattikorkeakoulujen koulutustarjontaa (Mahlamäki-Kultanen 2013). Valmentavia koulutuksia tulisi laajentaa koskemaan myös vieraskielisiin koulutusohjelmiin tulevia ulkomaalaisia tutkinto-opiskelijoita.

Koulutuksen kautta mahdollistetaan maahanmuuttajien osallistuminen yhteiskuntaan aktiivisina kansalaisina. Tämä vaatii myös maahanmuuttajilta panostusta kielen opiskeluun ja pitkäjänteiseen työskentelyyn.

Lähteet

- Eurooppalainen viitekehys 2003. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. Helsinki: WSOY.
- HAMK Ammatillinen opettajakorkeakoulu 2013. Ammatillisen opettajakorkeakoulu työohje opinnoista, opintojen arvioinnista, opiskelun ohjauksesta, opiskelukäytännöistä ja AHOT-menettelystä. Päivitetty työohje 17.1.2013.
- Jussila, K. 2009. Miten opiskelijavalinnan onnistumista voidaan arvioida? Verkkodokumentti. <www.uta.fi/opiskelijavalinnat/jussilan_esitys_09>. Luettu 18.12.2012.
- Mahlamäki-Kultanen, S. 2013. Johtaja. Hämeen ammatti-instituutti. Suullinen tiedonanto 24.1.2013.
- Nissilä, L. – Martin, M. – Vaarala, H. – Kuukka, I. 2006. Saako olla suomea? Opas suomi toisena kielenä -opetukseen. Helsinki: Opetushallitus.
- Opetushallitus 2010. Ulkomailla hankitun opettajakelpoisuuden tunnustaminen Suomessa. Helsinki: Edita.
- Salo, J. 2011. Hakeutumisvaihe aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa. Visio oppijalle ja strategia organisaatiolle. Teoksessa Metsänen, R. – Matinheikki-Kokko, K. (toim.): Lokaaleja ja globaaleja kohtaamisia sosiaali- ja terveysalalla. Tampere: HAMK.
- Seppälä, T. – Wilhelmsson, N. 2010. Maahanmuuttajan osaamisen tunnistaminen. Maahanmuuttajataustaisen opintoihin hakeutuvan osaamisen tunnistaminen toisen asteen koulutuksessa. Verkkodokumentti. <<http://www.helsinki.fi/palmenia/helsinki/kysy.htm>>. Luettu 15.1.2013.
- Wilen, P. 2011. Maahanmuuttajataustaisten terveydenhuoltoalan opiskelijoiden oppimisen arviointi. Opinnäytetyö. Hämeenlinna: HAMK Ammatillinen opettajakorkeakoulu.
- Wilen, P. 2012. Maahanmuuttajataustaisen opiskelijan arviointi. Erityispiirteitä ja opettajan osaamisen ydintä. Teoksessa Metsänen, R. – Nikander, L. (toim.): Realistista aikuispedagogiikkaa monikulttuurisissa toimintaympäristöissä. Tampere: HAMK.

2. Maahanmuuttajien koulutustarpeet

Irma Tikkanen

Esittelen maahanmuuttajahakijoiden ja -opiskelijoiden määrää metropolialueen ammattikorkeakouluissa sekä teen kehittämisehdotuksia koulutuksen suunnitteluun, haku- ja valintamenettelyihin, koulutuksen tarjontaan ja sisällölliseen kehittämiseen. Tiedot pohjautuvat Tikkasen, Kempin, Metsäsen ja Vodhanelin 2011 tekemään maahanmuuttajien koulutustarpeita koskevaan selvitykseen.

Opiskelijoiden ja hakijoiden määrä neljässä ammattikorkeakoulussa

Neljässä metropolialueen ammattikorkeakoulussa (Hämeen ammattikorkeakoulu, Lahden ammattikorkeakoulu, Laurea-ammattikorkeakoulu, Metropolia Ammattikorkeakoulu) äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia puhuvia opiskelijoita oli syksyllä 2010 yhteensä 1 997. Heistä englanninkielisissä koulutusohjelmissa opiskeli 1 661 opiskelijaa (83 %) ja suomenkielisissä koulutusohjelmissa 336 opiskelijaa (17 %). Nuorten koulutusohjelmissa heitä opiskeli 1 807 opiskelijaa (90 %), aikuisten koulutusohjelmissa 96 opiskelijaa (5 %) ja ylemmän tutkinnon koulutusohjelmissa 94 opiskelijaa (5 %). Tutkinnon suorittaneita opiskelijoita, joiden äidinkieli oli muu kuin suomi tai ruotsi, oli vuonna 2009 yhteensä 282 henkilöä. Vuonna 2010 edellä mainittuihin korkeakouluihin oli yhteensä 4 666 hakijaa, jotka puhuivat muuta kuin suomea tai ruotsia. (Tikkanen ym. 2011.)

Neljän pääkaupunkiseudun ammattikorkeakoulun maahanmuuttajaopiskelijoista tulee 37 prosenttia Euroopasta, 25 prosenttia Afrikasta ja 34 prosenttia Aasiasta. Luvut pitävät sisällään sekä ulkomaiset tutkinto-opiskelijat että pysyvästi Suomessa asuvat maahanmuuttajat.

Suurimmat ulkomaalaisryhmät pääkaupunkiseudulla ovat Viron, Venäjän/entisen Neuvostoliiton, Ruotsin, Somalian ja Kiinan kansalaiset. He eivät ole kuitenkaan edustettuna suurimpina opiskelija-/hakijaryhminä eri ammattikorkeakouluissa. Heiltä puuttuu yleensä myös englanninkielinen perustutkinto ja toisen asteen tutkinto Suomesta.

20–29-vuotiaista maahanmuuttajista Suomen kansalaisuuden vuonna 2009 sai 544 henkilöä. Suurimmat viisi ryhmää olivat Venäjän, Somalian, Irakin, Afganistanin ja Iranin kansalaiset. Vaikka englantia puhuvat ovat kolmanneksi suurin maahanmuuttajaryhmä Suomessa, ei englanninkielistä perustutkintoa ole yleensä suoritettu. Lapsena Suomeen muuttaneista noin 23 prosenttia on käynyt korkeakoulun.

Edellä mainituissa neljässä ammattikorkeakoulussa maahanmuuttajat opiskelevat pääsääntöisesti englanninkielisissä koulutusohjelmissa. Suurin osa heistä on tutkinto-opiskelijoita, jotka ovat tulleet Suomeen saatuaan opiskelupaikan. Heidän oleskelunsa Suomessa ei välttämättä ole pysyvää. Maahanmuuttajat hakevat suomenkielisiin koulutusohjelmiin, mutta heidän sisäänpääsynsä niin suomenkielisiin kuin englanninkielisiinkin koulutusohjelmiin on alhainen.

Kehittämisehdotukset

Metropolialueen ammattikorkeakoulujen yhteistyö mahdollistaisi profiilin luomisen tulevaisuudessa maahanmuuttajakoulutukselle. Samalla se vähentäisi ammattikorkeakoulujen välistä koulutuskilpailua.

Haku- ja valintamenettelyjä tulisi kehittää siten, että maahanmuuttajia tulee valituksi enemmän suomenkielisiin koulutusohjelmiin, esimerkiksi antamalla lisäaikaa sekä sallimalla sanakirjan käytön valintakoetilanteessa.

Ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmia tulisi kohdistaa voimakkaammin Suomessa asuville suurimmille maahanmuuttajaryhmille. Tämän voisi huomioida esimerkiksi valintamenettelyssä. Lisäksi ammattikorkeakoulu voisi suunnata koulutusohjelmia erityisesti maahanmuuttajille, jolloin koulutusohjelman työmarkkinoille sijoittumista ohjaava vaikutus haluttuun suuntaan olisi voimakkaampi. Suuntaamisen perusteena voisi olla toisaalta alueen ja toimialan työvoiman tarve ja toisaalta maahanmuuttajien työllistyminen erityisesti kyseisellä toimialalla.

Koulutusta olisi hyvä lisätä aikuiskoulutuksen, pätevyitymiskoulutuksen ja avoimen ammattikorkeakoulun muodossa. Aikuiskoulutusta voisi kehittää esimerkiksi liiketoiminta- ja yrittäjyysosaamisen suuntaan. Maahanmuuttajille suunnatussa pätevyitymiskoulutuksessa opiskelijat voisivat täydentää aiemmin hankkimaansa koulutusta saadakseen ammattikorkeakoulututkinnon pätevyuden. Koulutusta voisi toteuttaa joko päivä- tai iltapetueksena. Avoimen ammattikorkeakoulun opintoja voisi tarjota esimerkiksi moduuleina, jotka hyväksiluettaisiin myöhemmin tutkintoon

johtavassa koulutuksessa. Tarjonnan monipuolistamisella voidaan paremmin tavoittaa potentiaaliset opiskelijaryhmät.

Suomen kielen taidoista tulisi tehdä kattava lähtötasoarvio sekä suomen kielen opetuksen laajuutta pitäisi lisätä. Englanninkielisissä koulutusohjelmissä ensimmäisenä vuonna panostettaisiin sosiaalisissa tilanteissa tarvittavan suomen kielen osaamiseen ja englannin kielen kirjoittamiseen. Toisesta lukuvuodesta alkaen opiskelun toteuttaminen voisi tapahtua osittain suomen kielellä. Maahanmuuttajille tulisi tarjota opiskeluaikana myös ruotsin kielen opintoja.

Työharjoittelu sekä työelämä- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen opiskeluaikana nopeuttaa opiskelijoiden sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Maahanmuuttajille tulisi luoda verkostoja, tarjota kokemusta työelämästä ja antaa riittävä tietämys suomalaisesta työelämästä. Työharjoittelu suomalaisissa yrityksissä voi johtaa työpaikan saamiseen valmistumisen jälkeen.

Erityistä huomiota tulisi kiinnittää maahanmuuttajien aiemmin hankittuun koulutukseen ja työkokemukseen ja sen tunnustamiseen osaksi tutkintoja. Opettajan kouluttautuminen monikulttuuriseen pedagogiikkaan antaisi työkaluja maahanmuuttajaryhmän opetukseen ja ohjaukseen sekä erilaisten koulutuspolkuratkaisujen rakentamiseen. Tutoroinnin ja opintojen ohjauksen resurssija tulisi niin ikään lisätä valmentavissa opinnoissa.

Työnantajien näkökulmasta maahanmuuttajien työllistymistä Suomeen auttaa suomen kielen taito ja työelämän pelisääntöjen omaksuminen. Maahanmuuttajille tulisi lisätä erilaisia neuvontapalveluja ja koulutuspalveluja. Lisäksi heille tulisi järjestää muuntokoulutusta eri koulutusaloilla, tarjota täydennyskoulutusta ja erityiskoulutusohjelmia.

Lähteet

- Tikkanen, I. – Kemppi, M-L. – Metsänen, R. – Vodhanel, A. 2011. Markkinaselvitys Suomessa asuvien maahanmuuttajien koulutustarpeista neljän ammattikorkeakoulun toimialoilla pääkaupunkiseudulla. Hera Competence -hanke. Julkaisusarja B-47. Helsinki: Laurea-ammattikorkeakoulu. Verkkodokumentti. <http://www.laurea.fi/fi/tutkimus_ja_kehitys/julkaisut/julkaisuarkisto/Documents/B47.pdf>. Luettu 23.4.2013.

II Kokemuksia valmentavista opinnoista

3. Lahden ammattikorkeakoulun valmentavat opinnot

Johanna Marjomäki, Maija-Leena Kemppi

Kuvaamme Lahden ammattikorkeakoulun monialaista valmentavan koulutuksen mallia maahanmuuttajille. Opinnot soveltuivat eri koulutusohjelmiin hakeville ja niiden suunnittelu ja toteuttaminen oli usean koulutusalan vastuulla. Vaikka opiskelijaryhmä oli oppimisvalmiuksiltaan, opiskelu- ja oppimiskulttuuriltaan sekä suomen kielen taitotasoltaan heterogeeninen, tavoitteissa onnistuttiin: valmentavat opinnot tarjosivat opiskelijoille mahdollisuuden paitsi kehittää suomen kielen taitoaan ja opiskelunvalmiuksiaan myös selkiyttää opinto- ja urasuunnitelmiaan.

Valmentavat opinnot Lahden tapaan

Ammattikorkeakouluopintoihin valmentava koulutus maahanmuuttajille järjestettiin monimuoto-opiskeluna. Opintokokonaisuuden laajuus oli 22 opintopistettä. Koulutukseen hakijalla tuli olla ammattikorkeakouluopintoihin vaadittava yleinen hakukelpoisuus. Lisäksi häneltä vaadittiin suomen kielessä taitotaso B1, joka vastaa itsenäisen kielenkäyttäjän kielitaitoa. Pääsykokeissa hakijan kielitaitoa testattiin kirjallisella kokeella ja yleistä motivaatiota arvioitiin henkilökohtaisella haastattelulla.

Koulutukseen valittiin 12 maahanmuuttajaa. Heistä pääosa oli venäläisiä ja muut muun muassa brasilialaisia, virolaisia ja japanilaisia. Koulutukseen valitut olivat hakeutumassa liiketalouden, tekniikan, sosiaali- ja terveystieteiden sekä muotoilun koulutusohjelmiin.

Opintojen suunnitteluun ja järjestämiseen osallistui Lahden ammattikorkeakoulusta kolme koulutusala: liiketalous, tekniikka sekä sosiaali- ja terveystieteet. Opetuksesta vastasi neljä tekniikan ja kaksi liiketalouden alan opettajaa sekä yksi sosiaali- ja terveystieteiden ja yksi kulttuurienvälisen viestinnän opettaja. Koulutuksen markkinoinnissa oli mukana ammattikorkeakoulun lisäksi muun muassa Lahden TE-toimisto ja Koulutuskeskus Salpauksen Monikulttuuripalvelut, joka järjestää kotoutumiskoulutusta. Yhteistyö lisäsi tietoisuutta valmentavista opinnoista, mutta samalla se loi uudenlaista yhteistyötä eri alojen ja toimijoiden välille.

Perusopintoihin kuuluvat osiot olivat kaikille yhteisiä, kun taas ammatilliset opinnot eriytettiin eri koulutusaloille hakeutuville soveltuviksi kolmen opintopisteen laajuisiksi orientoiviksi opinnoiksi. Perusopinnot muodostuivat seuraavista opinnoista:

- Johdatus ammattikorkeakouluopintoihin ja oppimisen tukeminen 2 op
- Tietotekniikka 3 op
- Kulttuurisuus ja kulttuurienvälinen viestintä 2 op
- Suomen kielen kirjallinen taito 5 op
- Suomen kielen suullinen taito 3 op
- Työelämän vuorovaikutus- ja viestintätaidot 2 op
- Englannin kielen valmentavat opinnot 3 op

Heti ensimmäisenä opiskelupäivänä keskityimme opiskelijoiden ryhmäytämiseen, jossa käytimme apuna toiminnallisia työtapoja. Tämä osoittautui hyväksi ratkaisuksi, sillä opiskelijat rentoutuivat silmin nähden alun jännityksestä, kun he saivat tutustua toisiinsa. Yhteistoiminta eri osapuolten kanssa toteutuu paremmin, mikäli kaikki ryhmän opetukseen ja ohjaukseen osallistuvat opettajat voivat osallistua ryhmäytämiseen. Tulevaisuudessa näin tullaankin toimimaan.

Koulutuksen käytännön haasteena oli melko heterogeeninen opiskelijaryhmä niin kielitaitotason kuin oppimisvalmiuksienkin suhteen. Lisäksi opintojen alkuvaiheessa ilmeni, että opiskelijat odottivat enemmän konkreettista valmentautumista pääsykokeisiin, esimerkiksi vanhojen kokeiden läpikäymistä sekä vinkkejä pääsykokeissa menestymiseksi. Koulutuksen nimi – Ammattikorkeakouluopintoihin valmentava koulutus – antoi opiskelijoille ehkä väärän käsityksen sen sisällöstä.

Oman haasteensa muodostivat myös erilaiset opiskelu- ja oppimiskulttuurit, joita ei ennakolta osattu riittävästi ottaa huomioon. Useimmat opiskelijat tulivat maista, joissa on autoritaarinen ja opettajavetoinen opetus-kulttuuri ja joissa opintoja ja niiden etenemistä seurataan tarkemmin kuin Suomessa. Meillä oppijoilta taas edellytetään enemmän oma-aloitteisuutta, itseohjautuvuutta ja itsenäistä vastuunottoa omasta oppimisesta. Itseohjautuvuutta ja oman työn suunnittelua harjoiteltiin Johdatus AMK-opintoihin - opintojaksolla. Opettaja Minna Mustonen (2012) kertoi seuraavaa:

Teimme muun muassa harjoituksia oman kalenterin täyttämisestä. Keskustelimme, mitä tehdä silloin, kun ei ole lähiopetusta eli miten opiskelija itse huolehtii siitä, että käyttää lähiopetuksesta tyhjäät ajat tenttiin lukemiseen tai tehtävien tekemiseen.

Valmentavan koulutuksen monialaisuus on sekä haaste että rikkaus. Ensinnäkin kullakin opiskelijalla oli vahva koulutusalaakohtainen orientaatio, sillä ryhmässä oli niin tekniikan alasta, liiketaloudesta, sosiaalialasta kuin muotoilustakin kiinnostuneita. Toiseksi koulutusaloilla on erilaiset oppimismenetelmät yksilöoppimisesta projektioppimiseen ja luentooppimisesta Problem Based Learning (PBL) -menetelmään. Jatkossa vielä aktiivisempi yhteistyö perusopintoja ja ammatillisia opintoja opettavien opettajien kesken on tarpeen. Myös perusopintojen sisältöjä tulisi integroida alakohtaisiin opintoihin.

Suomen kielen opetuksesta

Valmentaviin opintoihin sisältyi kymmenen opintopisteen verran suomen kielen opintoja, joihin kuului suullista ja kirjallista viestintää sekä työelämän viestintätaitoja. Opintoihin osallistujilta edellytettiin vähintään eurooppalaisen viitekehysten tason B1 mukaista suomen kielen taitoa. Tällä tasolla olevan kielenkäyttäjän viestintä on suullisesti ja kirjallisesti kohtuullisen sujuvaa ja ymmärrettävää. Sanasto ja rakenteet ovat melko monipuoliset, vaikka virheitä esiintyy erityisesti vaativissa rakenteissa. (Eurooppalainen viitekehys 2003: 48, 50.) Taitotasoon B1 päädyttiin käytännön syistä, sillä Lahden alueella tätä tasoa korkeampaa kielenopetusta ei juuri ole tarjolla, eikä potentiaalisia opiskelijoita sen vuoksi olisi välttämättä saatu riittävästi kokoon, mikäli tasorajaa olisi nostettu.

Opintojen alusta asti oli selvää, että vain parhaat voisivat opintojen aikana yltyä tasolle B2, jota monet ammattikorkeakoulut pitävät opinnoista suoriutumisen vähimmäistasona. Keskeinen kysymys valmentavien opintojen järjestämisessä onkin, kuinka paljon niiden aikana voidaan tarjota suomen kielen opetusta. Mitä enemmän valmentavissa opinnoissa on mahdollista tarjota kielen opetusta, sitä enemmän lähtötason määrittämisessä voidaan joustaa. Riittävän kielitaidon saavuttaminen vaatii kuukausien aktiivisen työn. Lisäksi yksilöiden väliset erot kielenoppimisessa ovat suuret. Kolmen kuukauden ja 10 opintopisteen laajuiset suomen kielen opinnot olivat edellä mainitut lähtökohdat huomioon ottaen niukat.

Kaksi opettajaa vastasi yhdessä suomen kielen opetuksesta. Opetuksen keskeisenä tavoitteena oli ns. yleiskielitaidon kehittäminen kielitaidon kaikilla eri osa-alueilla ammatillisia kieli- ja viestintätaitoja unohtamatta. Opetuksessa keskityttiin erityisesti kirjallisen viestintätaidon kehittämiseen, koska suomalaisessa korkeakoulukulttuurissa painotetaan moniin

muihin kulttuureihin verrattuna enemmän kirjallista viestintää. Ratkaisu osoittautui oikeaksi, sillä opiskelijoilla oli yleisesti ottaen huomattavasti parempi suullinen kuin kirjallinen viestintätaito.

Opetusmenetelmät vaihtelivat perinteisestä opettajajohtoisesta opetuksesta toiminnallisiin menetelmiin ja työssä oppimiseen. Oppimistehtävinä oli erityyppisiä opiskelu- ja työelämätekstejä, kuten raportti, essee ja muistio. Oppimateriaaleina käytettiin esimerkiksi ammattilehtiä. Suullista kielitaitoa kehitettiin keskustelu-, vuorovaikutus- ja esiintymistaidon harjoitusten avulla. Opintojaksolla pidettiin myös valmisteltu puhe ja suullinen esitys. Työelämän viestintätaitoja parannettiin muun muassa sanavarastoa kartuttavien suullisten harjoitusten avulla. Haastavaksi osoittautui sopivantasoisien autenttisen materiaalin löytäminen.

Koska opiskelijoiden opiskelu- ja oppimiskulttuurit olivat keskenään hyvinkin erilaiset, pyrimme koulutuksen aikana korostamaan omaehtoisen kielenopiskelun sekä kieli- ja viestintätaitojen kehittämisen merkitystä. Kielitaito karttuu myös luokkahuoneen ulkopuolella, kun kielitaidon omatoimiselle kehittämiselle on luotu riittävät valmiudet.

Kielen oppimisen ja opettamisen kannalta ryhmäkoko (12 opiskelijaa) oli ideaali, koska se mahdollisti yksilöllisen ohjauksen ja palautteen antamisen. Jatkossa pyrimme varaamaan vielä enemmän aikaa henkilökohtaiseen ohjaukseen ja opiskelijoiden omien tekstien muokkaamiseen. Aiomme myös antaa opiskelijoille kirjoitettavaksi enemmän lyhyitä ja eri tekstilajeihin kuuluvia tekstejä sekä kiinnittää vielä parempaa huomiota sanaston monipuolisuuteen ja argumentaatiokeinoihin.

Kieliopinnot integroitiin muihin opintoihin siltä osin kuin se oli mahdollista ja järkevää. Käytännössä tämä tarkoitti yhteisiä tehtävänantoja esimerkiksi niin, että opiskelija sopi ammattiaineen opettajan kanssa esseen aiheen ja sai kielen ja rakenteen osalta ohjausta suomen kielen opettajalta. Myös arviointi oli yhteinen. Samaa periaatetta noudattaen toimittiin myös työharjoitteluraportin suhteen. Opettajien välistä yhteistyötä on tarkoitus edelleen kehittää ja lisätä. Haastattelemamme opettaja Minna Mustonen (2012) totesi seuraavaa:

Opintojaksojen integrointi, kuten yhteiset tehtävät ja arviointi sisällön ja kielen näkökulmista, on erittäin tärkeää. Pilotin aikana teetimme kulttuurisuusopinotjakson ja Suomen kielen kirjallinen taito -kurssin välisenä yhteistyönä muun muassa esseen. Yhtymäkohtia voisi miettiä jatkossa vielä enemmän, esimerkiksi oppimispäiväkirja voisi olla hyvä idea.

Jaettu opettajuus suomen kielen opintojen osalta osoittautui oikeaksi ratkaisuksi. Kollegan kanssa saattoi keskustella opintojakson tavoitteista, arviointikäytänteistä ja opiskeluilmapiiristä sekä pohtia muun muassa tehtävien sisältöjä, laajuutta, tarkoituksenmukaisuutta ja vaatimustasoa koko opintokokonaisuuden ajan. Toki tiivis yhteistyö edellyttää myös erityisen hyvää aikataulutusta ja ”työvuoroista” sopimista.

Kehittämisen suunnat

Valmentavat opinnot aloitti kaksitoista opiskelijaa, joista yksitoista sai opintonsa päätökseen. Yksi opiskelija sai työpaikan ja jätti sen vuoksi opinnot kesken. Opiskelijoilta pyydettiin opintojen päättyessä kirjallinen palaute, joka oli voittopuolisesti kiittävä. Vastajat olivat varsin tyytyväisiä valmentavien opintojen sisältöihin ja järjestelyihin sekä käytettyihin opetusmenetelmiin. Opintoihin osallistuneet kiittivät myös sitä, että opinnot antoivat mahdollisuuden tutustua Lahden ammattikorkeakouluun oppilaitoksena, sen käytänteisiin ja opettajiin. Opintojen toivottiin kuitenkin kestävän pidempään kuin 3,5 kuukautta. Moni toivoi myös enemmän ammattiin orientoivia opintoja ja pidempää työharjoittelua. Opiskelijat kirjoittivat palautteissaan seuraavasti:

Sisältö ja opintojaksot olivat hyvät ja työtavat olivat mukavia.

Toivon, että ammattiin orientoivia opintoja ja työharjoittelua olisi enemmän.

Olisi parempi, että valmentava koulutus kestäisi pidempään!

Seuraavan toteutuksen aikana on tarkoitus korostaa vielä enemmän itsearvioinnin, itseohjautuvuuden sekä tavoitteiden ja aikataulun asettamisen merkitystä. Muutoin opintojen alussa voi mennä pitkään ennen kuin opiskelija ymmärtää ja sisäistää suomalaisen korkeakouluopiskelun käytänteet.

Suomen kielen suullisen taidon opintojaksosta tuli paljon hyvää palautetta ja se koettiin erittäin hyödylliseksi. Myös erilaisten opiskelutekstien kuten esseen ja raportin kirjoittamisen harjoittelu sai kiitosta. Jatkossa suomen kielen opinnot tullaan jakamaan suomen kielen kirjalliseen taitoon ja suomen kielen suulliseen taitoon, sillä käytännössä jako kolmeen opintojaksoon osoittautui hankalaksi toteuttaa ja myös eriyttää sisältöjen-
sä puolesta.

Maahanmuuttajaopiskelijat tarvitsevat tukea ja itsetunnon vahvistamista, jotta tulevaisuudenusko vahvistuisi. Useat opiskelijat ovat vaativissa elämäntilanteissa ja kokiessaan pettymyksiä ja vastoinkäymisiä voivat menettää uskonsa omaan menestymismahdollisuksiinsa Suomessa. Valmentavat opinnot tarjosivat opiskelijoille mahdollisuuden paitsi kehittää omia opiskeluvalmiuksiaan myös selkiyttää opinto- ja urasuunnitelmiaan. Opiskelijoista neljä pääsi opiskelemaan ammattikorkeakouluun ja kaksi työllistyi. Jatkossa opiskelijoille on tarkoitus tarjota henkilökohtaista ohjausta ja tukea vielä tavoitteellisemmin, jotta tulokset olisivat tätäkin parempia.

Lähteet

- Eurooppalainen viitekehys 2003. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. Helsinki: WSOY.
- Mustonen, Minna 2012. Lehtori. Lahden ammattikorkeakoulu. Haastattelu 5.1.2012.

4. Tekniikan valmentavat opinnot

Birgitta Nenonen-Andersson

Kerron maahanmuuttajien koulutuspaikan saamiseen vaikuttavista tekijöistä ja tekniikan ja liikenteen alalle suuntaavista valmentavista opinnoista. Matematiikan valmentavien opintojen toteuttamista käsitellään tarkemmin, koska sen osaaminen on keskeistä tekniikan alan opinnoissa.

Haku ja opinnot

Tekniikan ja liikenteen alalle suuntautuvista valmentavista opinnoista tiedotettiin muun muassa TE-toimistoissa, maahanmuuttajien neuvontapisteissä, toisen asteen oppilaitoksissa ja kesäkuussa 2011 järjestetyssä alan valintakoetilaisuudessa. Hakemuksia saapui yhteensä 71. Useat valmentavaan koulutukseen hakijat olivat saaneet tiedon koulutuksesta valintakoetilaisuudessa. Hakijoista 31 kutsuttiin valintatilaisuuteen. Jokainen hakija osallistui tunnin mittaiseen suomen kielen kokeeseen, puolituntia kestävään matematiikan kokeeseen ja kymmenen minuutin haastatteluun.

Koulutuksen aloitti 15 opiskelijaa, joista kuusi oli naisia ja yhdeksän miehiä. He edustivat kahdeksaa äidinkieltä, joista arabia, venäjä, kurdi ja espanja olivat enemmistönä. Opiskelijoista yhdeksän oli asunut Suomessa enintään 7 vuotta ja kaksi opiskelijaa tätä pidempään. Ryhmän ikäkauma vastasi ammattikorkeakoulussa opiskelevien ikää. Kuusi opiskelijaa oli 20–30-vuotiaita ja yhdeksän 30–40-vuotiaita. Kahdeksan opiskelijaa oli suorittanut ammattitutkinnon ja neljä ylioppilastutkinnon. Korkeakoulututkinto oli kolmella opiskelijalla.

Valmentavan koulutuksen tavoitteena oli valmentaa opiskelija suomenkieliseen valintakokeeseen ja ammattikorkeakoulutasoiseen opiskeluun. Koulutus kesti viisi kuukautta syksystä 2011 kevääseen 2012. Koulutus oli laajuudeltaan 20 opintopistettä ja se sisälsi viisi opintojaksoa, jotka olivat:

- Tekniikan suomi ja viestintä 6 op
- Vuorovaikutus- ja työelämätaidot 4 op
- Lausekkeet ja yhtälöt 4 op
- Henkilökohtainen ohjaus ja kehittyminen 3 op
- Tietotekniikan perusteet 3 op

Kaikki opintojaksot olivat ammattikorkeakoulutasoisia opintoja, jotka on mahdollista hyväksyä osaksi AMK-tutkintoa, jos opiskelija pääsee opiskelemaan ammattikorkeakouluun.

Vaikka osalla opiskelijoista oli paljon haastetta suomenkielisen opiskelun kanssa, suhtautuivat he opiskeluun ja opintoihin pääsääntöisesti innokkaan motivoituneesti. Opiskelijoiksi valitut henkilöt ylittivät suurelta osin opiskelijoiden valintaan ja opetussuunnitelman laatimiseen osallistuneen henkilökunnan osaamistaso-odotukset. Tästä syystä opintojaksojen toteutukset päätettiin tarkentaa enemmän lähtötasoa vastaaviksi, huomioiden kuitenkin yksilöiden väliset erot. Kaikissa oppiaineissa haasteeksi muodostui opintojen eriyttäminen.

Lausekkeet ja yhtälöt -opintopakso

Matematiikan opintojaksolla edettiin vähintäänkin lausekkeista yhtälöihin ryhmän rajoja monipuolisesti koetellen. Oivalluksia jaettiin innokkaasti ja välillä erilaiset oppimistyylit johtivat ristiriitatilanteisiin. Vahva ryhmähenki kantoi kuitenkin opiskelijoita oppitunnista toiseen. Tällaiselle sosiaaliselle ryhmälle opintojen eriyttäminen ei ollut toimiva ratkaisu samanaikaisopetuksessa.

Matematiikan opintopakso Lausekkeet ja yhtälöt takaa yhdenvertaisen lähtökohdan opintopaan insinööritieteissä aloitteleville. Tarkoituksenaan on taata jokaiselle opintonsa aloittavalle iästä, sukupuolesta ja kulttuuritaustasta riippumatta yhdenvertaiset mahdollisuudet oppimiseen ja opiskeluun. Lausekkeet ja yhtälöt -opintopaksoa suositellaankin erilaisille oppijoille kolmen opintopisteen laajuisena räätälöitynä kokonaisuutena, jossa opiskelijan on mahdollista perehtyä matematiikan terminologiaan ja yksilöllisesti kertailla tai parantaa taitojaan matematiikassa.

Laajensimme Lausekkeet ja yhtälöt -opintopaksoa yhdellä opintopisteellä. Tämä osoittautui oppiaineiden välisen yhteistyön takaavaksi laajennukseksi, sillä pystyimme kytkemään Tekniikan suomi ja viestintä -opintopakson opetusta matematiikan opintopaksoon. Tämä tarkoitti sitä, että opiskelijat laativat matematiikasta tai matematiikkaa soveltavista tieteenaloista suomenkielisiä esitelmiä. Opiskelijoiden monipuolisesta koulutustaustasta johtuen esitelmät olivat mielenkiintoisia ja usein melko korkeatasoisia. Esitelmien sisältöä ja esitysten onnistumista arvioimme yhdessä S2 (suomi toisena kielenä) -opettajan kanssa.

Opiskelijapalautteessa toivottiin lisää fysiikan ja kemian opetusta sekä aiempien vuosien valintakoetehtävien läpikäymistä. Koetehtäviä ratkaistiinkin sekä opintojaksoilla että viikoittaisissa työpajoissa. Työpajatyöskentelyyn osallistuneet opiskelijat kirjasivat oppimiskokemuksiaan ja toiveitaan luokan ”lokikirjaan”. Siitä käy selville, että opettajan läsnäolon puuttuminen koettiin aluksi huonona asiana, mutta vähitellen he rohkaisuivat hyödyntämään tehtävien tekemisessä oman ryhmänsä osaamista ja voimavaroja. Opiskelijoiden yhteistyö ei päättynyt koulutuksen päättyessä. Ainakin joidenkin osalta yhteistyö jatkui muun muassa tapaamisina koulun kirjastossa tai kahvilassa, missä he pohtivat esimerkiksi tekniikan ja liikenteen valintakokeen tehtävien ratkaisuja.

Vierailu työpajaan sen loppuvaiheessa oli itselleni matematiikan opettajana mielenkiintoinen oppimiskokemus. Ensiksi opiskelijat päättivät ratkaista jonkin tehtävistä. Sen jälkeen ratkaisu kirjoitettiin taululle ja sitä pohdittiin yhdessä: Miksi se on kirjattu niin, eikä näin? Onko tämä todella oikea ratkaisu? Voisiko tehtävän ratkaista toisin? Vasta lopuksi esitettiin kysymys: ”Mitäs opettaja arvelee ratkaisusta?”

Maaliskuussa 2012 jaettiin todistukset yhdelletoista koulutukseen osallistuneelle ja jokainen heistä oli ruusunsa ja todistuksensa ansainnut. Toivottavasti tulokset näkyvät koulutukseen osallistuneiden valintakoe- ja opiskelumenestyksessä.

Kehittämiskysymyksiä

Valintakoetehtävien ratkaiseminen vaatii hakijalta hyviä valmiuksia sekä oppiaineen hallinnan että valintakoekielen osalta. Tekniikan ja liikenteen valintakokeen laatijat olivat esimerkiksi valinneet vuoden 2011 valintakokeeseen suomen kielen tekstin ymmärtämisen osioksi pitkän ja hankalan luonnontieteellisen tekstin. Jos tekstiosio oli vaikea suomenkielisille hakijoille, oli se vaikea myös vieraskielisille hakijoille. Lisäksi fysiikan, kemian ja matematiikan sanalliset koetehtävät edellyttävät alan suomenkielisen peruskäsitteistön sujuvaa hallintaa. Luonnollisesti etua koulutukseen hakeutuvalla olisi myös suomenkielisen koulukulttuurin, erityisesti luonnontieteiden opetuksen tavoitteiden ja menetelmien tuntemisesta. Ylioppilaskokeeseen osallistuvan henkilön kielelliset ongelmat otetaan huomioon kokeen arvioinnissa ja lukihäiriöiselle voidaan tehdä erityisjärjestelyjä (Laki ylioppilastutkinnon järjestämisestä 26.8.2005/672, 8 §). Metropolian tekniikan ja liikenteen valintakokeessa otetaan nykyään huomioon jo lu-

kihäiriön vaikutus valintakokeeseen. Miksi lisäaikaa ei tarjota vieraskieliselle valintakokeeseen osallistujalle?

Vuosittain insinööritieteiden opiskelijoiksi valitaan myös maahanmuuttajia, joiden on sopeuduttava suomalaisen ammattikorkeakouluopetuksen käytänteisiin. Vieraalla kielellä opiskelevien ohjausta ja tutorointia kehitetään ammattikorkeakoulun sisällä, mutta pitäisikö ohjauksen ulottua jatkossa enemmän myös ammattikorkeakoulun lähialueen vieraskieliseen väestöön?

Suullisessa opiskelijapalautteessa kiitettiin mahdollisuudesta ”kotoutua” opiskelijana suomalaiseen opiskeluympäristöön. Tätä edesauttoi se, että opinnot toteutettiin ammattikorkeakoulun omassa oppimisympäristössä ja siellä käytettävien työvälinein. Esimerkiksi tutustuminen ammattikorkeakoulun Intranettiin, Tuubi-portaaliin ja työvälineohjelmistoihin antoi näkökulmaa ammattikorkeakouluopiskelijan opiskeluarkeen. Maahanmuuttajien yksilöllisyyden huomioiva kotouttamiskoulutus onkin tärkeä tekijä toimivaa koulutusta suunniteltaessa. Lisäksi onnistunut koulutus luo työllistymismahdollisuudet suomalaiseen työelämään hakeutuvalla.

Tämän ja aiemmin toteutettujen hankkeiden tuloksena on Metropoliaan tekniikan ja liikenteen alalle syntynyt toimiva ja yhteistyökykyinen valmentavien opintojen tiimi. Tekniikan tohtori Leenamajja Ojala (1996) käsittelee teoksessaan *Oppimisen etu: kilpailukykyä muutoksessa oppivan organisaation pikatestiä*. Testissä mitataan viisiportaisella asteikolla vastaajan mielipidettä 20:een eri väittämään koskien organisaation nykytilaa ja tulevaisuuteen suuntautuvaa toivottua tilaa. Erityisesti väittäminen ”Tämä on tuumasta toimeen organisaatio – täällä toimitaan eikä jahkailla” kuvaa hyvin yksikön henkilökunnan osallistumista hankkeeseen.

Lähteet

Laki ylioppilastutkinnon järjestämisestä 675/2005. Annettu Helsingissä 26.8.2005.

Ojala, Leenamajja 1996. *Oppimisen etu: kilpailukykyä muutoksessa*. Helsinki: WSOY.

5. Liiketalouden valmentavat opinnot

Anne Perkiö

”Tämä on meille ihan uusi juttu.” Näin totesimme, kun päätimme lähteä tarjoamaan maahanmuuttajille liiketalouden alan valmentavia opintoja. Yksikössämme on tarjolla liiketalouden opintoja sekä suomeksi että englanniksi, mutta valmentavaa koulutusta ei aikaisemmin ollut järjestetty. Kuvaan käytännönläheisesti, mitä meille ”uusi juttu” toi tullessaan.

Opintojen suunnittelu

Rahoituksen varmistuttua vuodelle 2010 käynnistimme valmentavien opintojen suunnittelun. Yksi haasteellisimmista asioista oli se, että valtakunnallisesti tai Metropoliasissa ei ollut esimerkiksi yhteisesti sovittua laajuutta valmentaville opinnoille. Onneksi saimme koulutusta ja valmennusta maahanmuuttajien valmentavien opintojen ammattilaisilta Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Yhteisiin koulutuksiin osallistui valmentavien opintojen suunnittelussa mukana olevien ydinjoukko, tämä kohderyhmä olisi voinut olla suurempikin. Tosin vuonna 2010 ei ollut vielä selvää, ketkä opettajat toimisivat opettajina vuonna 2011–2012 toteutettavassa koulutuksessa, joten suuremman joukon motivointi ja mobilisointi oli tästä syystä haasteellista. Liiketaloudessa ydinsuunnittelujoukon muodosti koulutuspäällikkö ja -suunnittelija.

Suunnittelutyön tueksi hankimme melko paljon benchmarking-tietoa. Erityisesti verkostoituminen oman ammattikorkeakoulun sisällä oli hyödyllistä, koska jaoimme hyväksi koettuja käytäntöjä toisillemme. Yhteisten näkemysten ja toimintatapojen muotoutuminen Metropolian sisällä oli rikastuttava kokemus. Liiketalouden alan osalta olisimme hyötynet myös tiiviimmästä yhteistyöstä esimerkiksi Lahden ammattikorkeakoulun liiketalouden kanssa. Maahanmuuttajien kouluttautumisen problematiikkaan perehtyminen vei myös oman aikansa. Oli mietittävä, mitä pitää ottaa huomioon, kun koulutetaan aikuisia maahanmuuttajia Suomen työmarkkinoille suomeksi.

Vuoden 2011 alusta suunnitteluun tuli mukaan kaksi opettajaa ja opintoneuvoja, jotka toivat suunnitteluun lisävauhtia. Valmentavissa opinnoissa päätettiin keskittyä liiketoimintaosaamisen perusvalmiuksien sekä suomen kielen taidon parantamiseen. Koulutuksen tarkoitus oli ensinnäkin antaa yleiskuva Suomen ja pääkaupunkiseudun liiketoiminta-ympäristöstä ja toiseksi tukea ammatillista kehittymistä, kuten työnhaun ja urasuunnittelun ohjausta. Tavoitteena oli, että liiketalouden valmentavat opinnot suoritetaan opiskelijalla olisi paremmat mahdollisuudet hakeutua liiketalouden ammattikorkeakouluopintoihin, työllistyä tai työllistää itsensä.

Opintojen laajuus ja rakenne

Keväällä 2011 Metropolian maahanmuuttajien valmentavien opintojen järjestämiseksi tehdyn suosituksen mukaan opintojen vähimmäislaajuus on 15 ja enimmäislaajuus 30 opintopistettä (Metropolia Ammattikorkeakoulu 2011). Valmentavien opintojen laajuudeksi liiketaloudessa määriteltiin 20 opintopistettä. Suomen kieli olisi mukana aika suurella painoarvolla, samoin ohjaus ja ammatillinen kehittyminen, tietotekniset taidot ja tietysti liiketalouden perusasiat. Sisältö oli seuraavanlainen:

- Henkilökohtainen ohjaus ja ammatillinen kehittyminen 5 op
- Suomenkielisen asiatekstin lukeminen ja kirjoittaminen 6 op
- Liiketalouden peruskäsitteistöä 3 op
- Liiketoimintaympäristö Suomessa ja ajankohtaiset ilmiöt 3 op
- Tietotekniset taidot 3 op

Henkilökohtaisessa ohjauksessa ja ammatillisessa kehittämisessä tavoitteena oli jokaisen omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden löytäminen sekä tulevan työ- ja opiskelu-uran hahmottelu. Suomen kielessä tavoitteena oli tutustuttaa opiskelija liiketalouden alan perusteksteihin ja harjoittaa myös suullista kielitaitoa. Liiketalouden peruskäsitteistö -opintojakson tavoitteena oli perehdyttää opiskelijat mahdollisimman monipuolisesti liiketalouden osa-alueisiin ja termistöön. Tavoitteena oli myös esitellä liiketoimintaympäristöä ja sen mahdollisuuksia ja haasteita Suomessa ja pääkaupunkiseudulla sekä perehdyttää opiskelijat ajankohtaisiin liiketalouden alan ilmiöihin. Tietotekniikassa tavoitteena oli ottaa haltuun Office-paketin perusohjelmat Word, Excel ja PowerPoint.

Haku ja valinta

Valmentavien opintojen markkinointi vaikutti aluksi haasteelliselta. Miten tavoittaisimme potentiaalisen kohderyhmämme? Onneksi suunnitteluryhmästämme löytyi viestinnän ja markkinoinnin osaamista. Yhdessä kartoitimme erilaisia maahanmuuttajien tiedotus- ja koulutuskanavia. Myös paikalliset maahanmuuttajien omat tukijärjestöt antoivat meille korvaamatonta apua. Sähköpostilistat, suoramarkkinointi ja netti toivat hyvän tuloksen; hakijoita oli 36, mikä oli positiivinen yllätys.

Hakuprosessissa hyödynsimme e-lomaketta, jolloin saimme kaikkien hakijoiden tiedot helppolukaiseen sähköiseen muotoon. Lomake pyrittiin pitämään mahdollisimman selkeänä, jotta siihen olisi vaivatonta vastata. Samalla lomakkeella hakija pystyi hakemaan sekä liiketalouden että tekniikan alan valmentaviin opintoihin. Hakijan perustietojen lisäksi kysyttiin koulutustaustaa, suomen kielen taitoa sekä motivaatiota valmentaviin opintoihin osallistumiseen.

Syyskuun 2011 valintatilaisuuteen kutsuimme kaikki meille hakeneet. Valintatilaisuuteen saapui 18 hakijaa. Valintakoe koostui kirjallisesta osiosta ja ryhmähaastattelusta. Valintakokeen kirjallinen osio kartoitti suomen kielen kirjallista taitoa ja motivaatiota suorittaa valmentavat opinnot. Ryhmähaastattelussa kiinnitimme huomiota suulliseen kielitaitoon ja ryhmässä toimimiseen. Valintakokeen perusteella valitsimme 15 opiskelijaa, joista 12 otti paikan vastaan ja aloitti opiskelun lokakuussa 2011. Muutama viikko opintojen aloittamisen jälkeen kaksi opiskelijaa keskeytti opintonsa ja myöhemmin vielä kaksi muuta opiskelijaa työasioiden takia. Liiketalouden valmentavat opinnot päättyivät helmikuussa 2012, jolloin kahdeksan opiskelijaa sai todistuksen.

Opintojen toteutus

Opiskelijamme olivat kotoisin Espanjasta, Irakista, Kreikasta, Sudanista, Venäjältä ja Virosta. Monilla oli jo suoritettuna ammatillinen tai korkeakoulututkinto ja työkokemustakin oli mukavasti kertynyt. Monella oli perhe Suomessa ja haaveissa toive työllistymisestä sekä menestyksekkäästä työurasta täällä.

Opiskelijoiden lukujärjestys oli laadittu niin, että lähiopetusta oli kolmena päivänä viikossa. Erilaiset aikakäsitykset ja kulttuuriset erot näkyivät opiskelupäivien aikana, mutta pieni ja yhtenäinen ryhmä loi kuitenkin

erinomaiset puitteet oppimiselle. Moni opiskelija koki saavansa ryhmästä myös henkistä sekä ammatillista tukea.

Kaikkien opiskelijoiden kanssa käytiin vähintään kaksi henkilökohtaista ohjauskeskustelua. Ryhmän toiveesta lisäsimme Henkilökohtainen ohjaus ja ammatillinen kehittyminen -opintojaksoon valmennusta valintakokeeseen. Loppukeskustelussa sovimme jokaisen opiskelijan kanssa, miten hän etenee kohti omia henkilökohtaisia tavoitteitaan.

Suomen kielessä opiskelijoiden osaamistasot olivat hyvin erilaisia, mutta pienen ryhmäkoon ansiosta se ei hankaloittanut opiskelua. Liiketalouden alan osa-alueisiin tutustumisen tueksi tarjosimme opiskelijoille myös mahdollisuutta käydä seuraamassa liiketalouden koulutusohjelman tunteja. Aikataulusyistä vain harva pääsi osallistumaan näille tunneille, mutta ne muutamat, jotka tunteja seurasivat, kokivat sen hyvänä asiana. Tosin ainakin yhdelle opiskelijalle selvisi tätä kautta, että oma kielitaito ei vielä riitäkään ammattikorkeakouluopintoihin. Liiketoimintaympäristön osalta opiskelijat saivat rautaisannoksen tietoa viranomaisista ja muista yrittäjyyttä tukevista tahoista. Tietotekniikassa oman haasteensa oppimiseen toi se, että ohjelmat oli tietoisesti valittu suomenkielisiksi.

Kehittämiskohteet

Valmentavien opintojen suunnittelun alkaessa olisi hyödyllistä, jos mukana olisivat kaikki ne, jotka opintojen aikana toimivat ryhmän opettajina ja ohjaajina. Tämä on usein haasteellista arjessa, jos suunnittelu ja toteutus ovat eri lukuvuosien aikana. Ainakin ensimmäistä kertaa valmentavia opintoja toteuttaville on suunnittelujänteen hyvä olla riittävän pitkä.

Opintojen suunnittelu- ja hakuvaiheessa oikeiden kanavien ja yhteistyökumppaneiden löytäminen on hyvin arvokasta, jotta pystytään tarjoamaan juuri oikeanlaista opiskelukokonaisuutta kyseiselle kohderyhmälle ja että tämä kohderyhmä tavoitetaan. Verkostoituminen sekä ammattikorkeakoulun sisällä että ulkopuolisiin tahoihin on hedelmällistä.

Tarve valintakokeeseen liittyvään erityisvalmennukseen on suuri. Aina ei ole kysymys pelkästään maahanmuuttajan kielitaidon puutteesta vaan myös siitä, että hän ei ymmärrä mitä jollakin valintakokekysymyksellä tarkoitetaan, koska kysymys ei yhdisty hänen aikaisempaan kokemusmaailmaansa. Myös henkilökohtaisen ohjauksen ja mentoroinnin tarve on suuri. On tärkeää, että opettajat ja ohjaajat tuntevat opiskelijoiden taustat ja ymmärtävät heidän haasteensa, jotta he voivat tukea opiskelijoita opintojen

aikana ja voivat auttaa jatkotoimenpiteiden suunnittelussa. Usein opiskelijat tarvitsevat ainoastaan enemmän aikaa asioiden tekemiseen.

On oleellista, että jo valmentavien opintojen aikana opiskelijoilla on mahdollisuus integroitua suomalaisten tutkinto-opiskelijoiden kanssa. Esimerkiksi eri opintojaksojen lähiopetuksen seuraaminen antaa hyvän kuvan ammattikorkeakouluopinnoista.

Suomeen muuttaa osaavia maahanmuuttajia. En usko, että Suomella on varaa olla hyödyntämättä heidän osaamistaan työelämässä. Kansainvälistyminen on suomalaisille yrityksille elinehto ja tästä maahanmuuttajien joukosta näyttäisi löytyvän sitä osaamista. Yrityksissä ja organisaatioissa tarvitaan vain rohkeutta palkata töihin maahanmuuttaja, joka toisi uusia ideoita ja näkökulmia liiketoimintaan. Kansainvälisiä ja innovatiivisia työntekijöitä löytyy siis ihan läheltäkin.

Lähteet

Metropolia Ammattikorkeakoulu 2011. Suositus maahanmuuttajien valmentavien opintojen järjestämisestä. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

III

Opiskelijan ohjaus ja tuki

6. Vuorovaikutus- ja työelämätaitojen kehittäminen

Elena Wernick

Kuvaan valmentavan koulutuksen heterogeenisen ryhmän opetuksen haasteita ja ratkaisuja Vuorovaikutus- ja työelämätaidot -opintojakson aikana. Opintojakso pyrittiin rakentamaan opiskelijoiden kielitaitoa sekä ammattikorkeakoulussa tarvittavia oppimistaitoja kehittäväksi. Opiskelijoiden erilaiset koulutustaustat, oppimistaidot, kielitaito ja kotoutumisen vaihe edellyttivät opetuksen eriyttämistä ja henkilökohtaista ohjausta.

Vuorovaikutusta opitaan vuorovaikutuksessa

Valmentavan koulutuksen ryhmä koostui kahdesta hyvin erilaisesta joukosta: Suomeen aikuisina muuttaneista opiskelijoista sekä kouluikäisinä muuttaneista, jotka olivat suorittaneet Suomessa peruskoulun ja lukion tai toisen asteen ammattillisen koulutuksen. Näiden kahden ryhmän valmennuksen tarpeissa oli merkittäviä eroja, mikä teki opetuksesta ja sen eriyttämisestä vaativaa.

Aikuisina Suomeen muuttaneiden keskuudessa oli henkilöitä, jotka olivat asuneet Suomessa alle kaksi vuotta. Osalla opiskelijoista oli ylempi korkeakoulututkinto sekä työ- ja opiskelukokemusta kotimaasta. Muutamilla oli työ- ja opiskelukokemusta useammasta eri maasta. Suomalaisen ammattikorkeakoulun oppimisympäristö ja käytössä olevat opetusmenetelmät olivat heille kuitenkin uutta. Suomessa lyhyemmän ajan asuneita kiinnosti suomalainen työelämä ja -kulttuuri sekä ammattiala- että kulttuurisidonnaiset viestintä- ja vuorovaikutustaidot. Kouluikäisinä Suomeen muuttaneiden ja täällä toisen asteen koulutuksen suorittaneiden opiskelijoiden kanssa keskityttiin tulevan ammattialan ja ammatin edellyttämiin työelämätaitojen kartuttamiseen sekä ammattikorkeakoulussa tarvittavien opiskelutaitojen kehittämiseen.

Työllistymisen ja työelämään integroitumisen kannalta korostetaan verkostojen merkitystä. Suuremmalla osalla maahan aikuisina muuttaneilla opiskelijoilla on ollut melko vähän sosiaalisia kontakteja suomalaisiin. Usein on todettu, että maahanmuuttajien on vaikea verkostoitua ja

kartuttaa olennaista tietoa ja valmiuksia liittyen ammatinvalintaan ja työllistymiseen (Pitkänen 2011). Valmentavassa koulutuksessa pyrittiin kehittämään ja tukemaan opiskelijoiden suomalaisessa korkeakoulutuksessa ja työelämässä tarvittavaa valmiutta vuorovaikutukseen.

Tunneilla syntyi mielenkiintoisia keskusteluita. Opiskelijat kokivat ryhmänsä turvalliseksi, jonka vuoksi he pystyivät helposti ilmaisemaan itseään sekä pohtimaan kulttuurin ja vuorovaikutuksen suhteita sekä monenlaisia kulttuurisidonnaisia viestinnän ja työelämän piirteitä. Opetuksessa pyrittiin ohjamaan opiskelijoita havainnoimaan ja analysoimaan uutta ympäristöä: sen viestintää ja vuorovaikutusta. Suomalaisten vuorovaikutustapojen ja työelämässä tarvittavien taitojen ja käytäntöjen omaksuminen on maahanmuuttajille todennäköisesti koko elämän mittainen projekti, mutta jo yksittäisten asioiden oivaltaminen tuo merkittävästi positiivista motivaatiota lisäämiselle.

Kansainvälisen kompetenssin kehittämiseen liittyvät aihealueet sekä kotoutuminen yhteiskunnan ja yksilön tasolla ovat tarpeellisia aiheita, jotka auttavat maahanmuuttajia tiedostamaan ja tietoisesti edistämään omaa kotoutumisprosessiaan. Tiedon lisääminen sekä asenteiden ja vuorovaikutustaitojen työstäminen nähdään yleisesti tärkeinä tekijöinä kulttuurienvälisen vuorovaikutuksen kehittämisessä (Pitkänen 2011). Omiin vuorovaikutustaitojen kehittäminen vie opiskelijoita lähemmäs heidän tavoitteitaan uudessa kotimaassaan. Suomeen kouluikäisinä muuttaneet tosin kokivat nämä aiheet itselleen jo riittävän tutuiksi.

Maahanmuuttajien tiedot uudesta ympäristöstä sekä heitä kiinnostavan alan työkuulttuurista ovat useimmiten rajoitetut. Heikko suomen kielen kielitaito ja suomalaisessa työelämässä tarvittavien vuorovaikutustaitojen puutteellisuus, esimerkiksi millaisia ohjeita ja pelisääntöjä työpaikoilla on käytössä, vaikeuttavat informaation hankintaa. Oppimistehtävät pyrittiin rakentamaan opiskelijoita kiinnostavaan ammattialaan sidotuksi. He muun muassa ottivat yhteyttä suomalaisiin asiantuntijoihin sekä keräsivät itsenäisesti informaatiota erilaisista lähteistä. Alussa monet opiskelijoista epäilivät suomalaisten asiantuntijoiden halukkuutta jakaa tietoaan ja tarvitsivat rohkaisua tehtäviin sekä työelämän toimintaperiaatteiden selittämistä. Tehtävän suoritettuaan opiskelijat havaitsivat viestintätaitojensa kehittyneen. He myös kokivat oppineensa niin sanottua hiljaista tietoa ja uusia toimintamalleja, joiden käsittäminen ei olisi ollut niin tehokasta ilman suoraa vuorovaikutusta työelämän kanssa. Opiskelijat pystyivät tämän jälkeen peilaamaan omia käsityksiään suomalaisesta työelämästä ja sen vaatimuksista todellisuuteen sekä hahmottivat selkeämmin omien tai-

tojensa riittävyttä ja kehittämistarpeita. Samalla tulevaisuuden suunnitelmat muuttuivat realistisempaan suuntaan.

Opiskelijoiden ohjaus

Omakohhtaiset yli kahdenkymmenen vuoden kokemukset maahanmuuttajana sekä maahanmuuttajien kouluttajana Suomessa auttoivat samaistumaan opiskelijoiden tilanteisiin ja tulkitsemaan suomalaista vuorovaikutusta ja käyttäytymistä eri näkökulmista. Suomalaisessa viestinnässä monet asiat jätetään sanomatta ja usein myös maahanmuuttajilta edellytetään niiden käsittämistä. Tietynlainen yliselittäminen on tarpeen silloin kun kyseessä on hyvin erilaisen kulttuurin ja yhteiskunnan ilmiöt, esimerkiksi millaisia kohteliaisuussääntöjä Suomessa on tai millaisia työhaastattelut täällä ovat. Opiskelijat pyrkivät ymmärtämään uutta kulttuuria ja oppimaan sen toimintatapoja, vaikka se on joskus haastavaa ja vaatii ”kulttuuritulkkausta”. Vähitellen opiskelijat alkavat nähdä oman käyttäytymisen ja vuorovaikutuksen kulttuurisidonnaisuutta ja oppivat muokkaamaan niitä toisen kulttuurin normien mukaisiksi.

Suomessa perus- ja toisen asteen koulutuksen käyneillä oli sujuva suullinen kielitaito, mutta puutteelliset vuorovaikutus- ja työelämätaidot. Näiden taitojen kehittäminen toi opetukseen jonkin verran haastetta. Ohjauksen tavoitteena oli tällöin auttaa opiskelijoita etsimään ja tiedostamaan omia kehittämistä vaativia osaamisalueita.

Valmentavassa koulutuksessa tehdyt tehtävät kehittivät itseohjautuvuutta, itsenäistä vastuullista oppimista sekä ryhmätyötaitoja. Samalla ne edistivät myös opiskelijoiden sopeutumista suomalaiseen korkeakouluopiskeluun. Työelämätaitojen ja oman alansa toimintaperiaatteiden oppiminen auttaa maahanmuuttajia rakentamaan ammatillista identiteettiä ja sitä kautta integroitumaan yhteiskuntaan ja työelämään. Oppimistehtävien tavoitteet käytiin huolellisesti läpi ja räätälöitiin opiskelijoiden omien tarpeiden, kielitaidon tason sekä heitä kiinnostavan ammattialan mukaan.

Kaikkia opiskelijoita kiinnostavia asioita ei voitu sisällyttää 4 opintopisteen opintojaksoon. Eikä kaikkia käsiteltyjä asioita ollut mahdollista käydä riittävän syvällisesti ja yksityiskohtaisesti läpi. Käsittelemättä jääneiden asioiden joukossa olivat muun muassa vieraalla kielellä oppimista tukevat oppimistekniikat. Etenemistä hidasti myös ryhmän heterogeenisyys ja vaihteleva kielitaidon taso. Asioiden käsitteleminen ja muistaminen vieraalla ja vasta aikuisiässä opitulla kielellä on hankalaa. Suomalaista kou-

lutusjärjestelmää, kuten yliopiston ja ammattikorkeakoulun eroavuuksia, olisi voinut käydä läpi tarkemmin.

Maahanmuuttajilla on usein realistista ammatinvalintaa varten riittämättömät tiedot eri ammattien todellisista työnkuvista ja työvaatimuksista (Laasonen – Keränen 2011). Opiskelijat toivoivat järjestettyjä mahdollisuuksia keskustella ammattikorkeakoulun insinööriopiskelijoiden ja -opettajien kanssa sekä työelämässä jo toimivien eri alojen insinööreiden vierailuja ja tutustumiskäyntejä yrityksissä. Henkilökohtaista ohjausta toivottiin myös enemmän.

Kehittämisehdotukset

Maahanmuuttajien ryhmät ovat aina heterogeenisiä ja tästä syystä opetuksen henkilökohtaistaminen ja eriyttäminen on tarpeellista ja välttämätöntä. Suomeen aikuisina muuttaneiden ja Suomessa perus- ja toisen asteen koulutuksen suorittaneiden ryhmät edellyttävät valmennukselta hyvin erilaisia oppimissisältöjä ja lähestymistapoja. Kahden ryhmän erilaiset tarpeet olisikin hyvä tunnistaa sekä suunnitella ja kehittää valmentavaa koulutusta niiden mukaan.

Valmentavan koulutuksen vuorovaikutus- ja työelämätaitojen toteutussuunnitelmassa voisi keskittyä vain muutama opiskelijoiden kanssa yhdessä valittuun aihealueeseen. Tällöin valittuja aiheita voisi käydä perusteellisemmin läpi. Opiskelijoilla pitäisi olla myös mahdollisuus harjoitella ohjatusti ja itsenäisesti juuri heille erityisen vaikeita ja kehittämistä vaativia taitoja. Toteutuksen yhteissuunnittelu opiskelijoiden kanssa sekä henkilökohtaisten oppimissuunnitelmien tekeminen jakson alussa lisäävät myös opiskelijoiden motivaatiota ja tehostavat oppimisprosessia.

Itsenäiset sekä ryhmätehtävät lisäävät maahanmuuttajien tuntemusta kiinnostavaa ammattia ja koulutusala kohtaan. Tehtävät ovat myös erittäin motivoivia ja kehittävät kielellisten sekä vuorovaikutus- ja työelämätaitojen lisäksi ammatillista identiteettiä ja edistävät opiskelijoiden kotoutumista. Valmentavan koulutuksen aikana pitää myös varata runsaasti aikaa ryhmä- ja yksilöohjaukseen.

Olisi myös tarpeellista järjestää tilaisuuksia, joissa valmentavissa opinnoissa opiskelevat henkilöt voisivat keskustella korkeakoulussa jo opiskelevien opiskelijoiden ja opettajien kanssa. Lisäksi olisi hyödyllistä järjestää opiskelijoita kiinnostavien alojen asiantuntijoiden, esimerkiksi ammatti-

korkeakoulun alumnien vierailuja. Samoin vierailut opiskelijoita kiinnostavissa yritysissä voisivat olla hyödyllisiä.

Ammattikorkeakouluissa panostetaan kansainvälistymiseen ja ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden palveluihin, mutta yhtä tarpeellista olisi kehittää myös maahanmuuttajille tarkoitettuja palveluita ja tukimuotoja. Työelämänohjauksesta, suomalaisen työkulttuurin ja sen vuorovaikutustaitojen oppimisesta hyötyvät niin maahanmuuttajat kuin ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat. Koulutuksia ja ohjausta olisi hyvä järjestää molemmille ryhmille samanaikaisesti.

Ammattikorkeakouluopintoihin valmentavan koulutuksen järjestäminen maahanmuuttajille on merkittävä askel yhteiskunnan kehittymisessä avoimemmaksi ja kansainvälisemmäksi. Integraatio on kaksisuuntainen prosessi: maahanmuuttajien pitää sopeutua yhteiskuntaan ja yhteiskunnan pitää sopeutua maahanmuuttajiin (Jasinskaja-Lahti – Mähönen 2009). Nykypäivänä ymmärretään, että eri syistä, eri-ikäisinä ja erilaisella koulutustaustalla Suomeen muuttaneet ihmiset tarvitsevat kotoutumiskoulutukseen kuuluvan suomen kielen alkeiskurssien ja kulttuurin perusasioiden tuntemuksen lisäksi korkeakouluopinnoissa ja työelämässä menestymistä tukevaa koulutustarjontaa.

Lähteet

- Jasinskaja-Lahti, I. – Mähönen, A. (toim.) 2009. Identities, Intergroup Relations and Acculturation. The Cornerstones of Intercultural Encounters. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Laasonen, M. – Keränen, P. (toim.) 2011. Puurtajasta uranuurtajaksi. Uusia väyliä maahanmuuttajien ammattikorkeakouluopintoihin ja urakehitykseen. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. Kulttuuri ja luova ala.
- Pitkänen, P. (toim.) 2011. Kulttuurien kohtaaminen arjessa. Tampere: Vastapaino.

7. Arjen haasteita opiskelijaryhmän ohjaamisessa

Kaija Meriläinen, Marjo Pääskylvuori

Kuvaamme ohjaajien kokemuksia ja havaintoja monikulttuurisen opiskelijaryhmän ohjauksesta Laurea-ammattikorkeakoulun Facility Management-koulutusohjelmassa (210 op). Emme pyri selvittämään kaikenkattavasti monikulttuurisen opiskelijaryhmän ohjauksen haasteita vaan käymme kohdattuja ja ratkottuja asioita läpi esimerkkien kautta.

Tutorointi opintojen aikana

Ensimmäiset opiskelijat aloittivat 3,5 vuoden mittaiset opintonsa syksyllä 2010. Suurin osa tarkastelun kohteena olevista opiskelijoista oli jo ennen opintojensa aloittamista asunut Suomessa viidestä vuodesta vuoteen. Pieni osa oli tullut juuri tätä tutkinto-opiskelua varten Suomeen. Ryhmän jäsenistä alle viidennes on kantasuomalaisia, joskin heistäkin osa on asunut vuosikautia muualla kuin Suomessa.

Aloitussiikon ohjauksesta vastaa tutoropettajapari yhdessä tutoropiskelijoiden kanssa. Tutoropiskelijoiden rooli opintojen alussa on merkittävä. Opiskelijat uskaltavat lähestyä alkuvaiheessa opiskelijakollegaa helpommin kuin opettajaa ja kysyä monia käytännön asioita, joita opettajina emme ehkä olisi edes huomanneet ottaa esille.

Ensimmäisen opiskeluvuikon aikana tavoitteena on muun muassa oppimisympäristöön, korkeakoulun käytänteisiin ja toimintatapoihin sekä ryhmän jäseniin tutustuminen. Ensimmäisen viikon lopussa käynnistyy myös opintojaksokohtainen opetus. Pääasiallinen tutorointi tapahtuu syyslukukauden aikana yhdellä perusopintojaksolla tutoropettajaparin johdolla, mutta ohjausta antavat toki kaikki muutkin opettajat. Alkuvaiheen tutoroinnissa keskitytään erityisesti alaan ja omaan koulutusohjelmaan tutustumiseen, korkeakoulun toimintatapojen oppimiseen sekä ryhmäytymiseen.

Opintojen hyvä alkua ja tunne ryhmään kuulumisesta auttaa opiskelijaa henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman tekemisessä ensimmäisen lukukauden aikana (HOPS). Ryhmäytyminen on tärkeää, koska suuri osa

opinnoista tapahtuu pienryhmissä tai parityöskentelynä. Monikulttuurinen ryhmä asettaa hieman enemmän haasteita yhdessä työskentelylle. Olemme ohjaajina joutuneet toimimaan ”sovittelijoina” tilanteissa, joissa eri sukupuolta olevat opiskelijat kieltäytyvät tekemästä töitä yhdessä. Pääosin työskentely sekaryhmissä on kuitenkin onnistunut mainiosti, mutta toisinaan ryhmiä on jouduttu muodostamaan uudestaan, jotta työskentely käynnistyisi.

Tutoropettajaparista toinen jatkaa opiskelijoiden henkilökohtaisena tutoropettajana opintojen loppuun saakka. Tutoropettaja seuraa opiskelijoiden edistymistä opintojen aikana ja käy kerran vuodessa tai tarvittaessa ohjauskeskusteluja. Ohjauskeskustelut voivat olla myös ryhmäohjauksia riippuen tilanteesta ja tarpeesta.

Oppimiskulttuuriset erot

Monikulttuuriset opiskelijaryhmät tuovat lisähaasteita opettamiseen myös erilaisen oppimiskulttuurin muodossa. Oppimiskulttuuri sinällään vaihtelee jo korkeakoulujen välillä, joten ei ihme, että eri kulttuureilla on niin oppimiseen kuin opettamiseenkin liittyviä erilaisia kollektiivisia konnotaatioita. Kun tarkastellaan oppimiskulttuuria monikulttuurisen ryhmän näkökulmasta, voi yhden ryhmän sisällä olla vallalla puoli tusinaa erilaista oppimis- ja opiskelukulttuuria. Jotta tällainen ryhmä saadaan toimimaan yhdessä yhteisen päämäärän eli yhteisen oppimisen puolesta, on myös oppimis- ja opettamiskulttuuria koskevat erot tuotava ryhmässä yhteiseen ja avoimeen keskusteluun.

Suomessa opettajaa voidaan puhutella etunimellä ja se herättää monissa opiskelijoissa alussa hämmennystä, samoin kuin opettajien epämuodollinen ja toverillinen suhtautuminen heihin. Pidemmällä aikavälillä toverillinen suhtautuminen kuitenkin helpottaa opiskelijaa kertomaan jopa henkilökohtaisia murheitaan ja pyytämään apua mitä erilaisimpiin ongelmiin. Opiskelija saattaa tarvita neuvoa ja apua arkielämän asioissa ja usein ohjaus on sekä opiskelijan että opettajan etu. Kukin opettaja kuitenkin tekee itse ratkaisut kuinka pitkälle ja missä asioissa opiskelijaa auttaa. Tyypillisiä asioita, joissa opiskelija tarvitsee apua, ovat muun muassa työ- ja harjoittelupaikan hakeminen sekä erilaiset ristiriidat työpaikoilla, kuten palkanmaksuun liittyvät ongelmatilanteet.

Opiskelu Laureassa tapahtuu Laurean omalla pedagogisella Learning by Developing (LbD) -toimintatavalla. LbD:ssä integroituvat oppiminen

ja uutta luova tutkimus- ja kehittämishanke. Toimintatavan ominaispiirteitä ovat autenttisuus, kumppanuus, kokemuksellisuus, luovuus ja tutkimuksellisuus. Oppimisympäristönä toimii lähes kaikilla opintojaksoilla autenttinen tutkimus- ja kehittämishanke, jossa on todellinen työelämäkumppani. Käytännössä tämä voi opintojen alussa olla osa opintojaksoa eli esimerkiksi yksittäinen oppimistehtävä. Opintojen edetessä opiskelijat ovat mukana pitkäkestoisissa hankkeissa, joihin he usein osallistuvat monella eri opintojaksolla. Opiskelija voi myös tehdä opinnäytetyönsä kehittämishankkeeseen. (Laurea 2011: 9.)

Lbd rakentuu kumppanuuteen, joka perustuu luottamukseen sekä tasavertaisuuteen ja edellyttää kaikkien toimijoiden sitoutumista yhteisiin toimintatapoihin. Aivan opintojen alusta saakka opiskelijoita opastetaan toimimaan tasavertaisina kumppaneina. Käytännössä tämä tapahtuu keskustelemalla opettajan, opiskelijan ja muiden toimijoiden erilaisista rooleista sekä vastuista. Opiskelijan vastuuta oppimisesta ja itsenäisen opiskeluotteen kehittymistä tuetaan ohjauskeskustelun avulla. Ohjauskeskustelussa opiskelijaa neuvotaan konkreettisesti oppimisen ja omien työskentelytapojen kriittiseen tarkasteluun. (Laurea 2011: 9.)

Yksilöistä monikulttuuriseksi ryhmäksi

Ryhmä koostui noin kahdestakymmenestä opiskelijasta, joiden kulttuuriset taustat vaihtelivat paljon. Eri kansallisuuksia oli ryhmässä kymmenen. Opintojakson tavoitteena oli käydä läpi suomalaista businesskulttuuria ja laurealaista LbD-oppimismallia – molemmat taitoja, joita opiskelijat tarvitsevat ammattikorkeakouluopinnoissa. Edellisestä vuodesta viisastuneena jätimme riittävästi aikaa opintojakson alkuun. Tuo aika käytettiin ryhmän yhteisellä sopimuksella – ja myös kiinnostuksella – ryhmäläisten taustojen esittelyyn. Kukin kulttuurinen tai kansallinen ryhmä toi esille oman maansa ja kulttuurinsa parhaita puolia ja yllättävää kyllä, myös niin poliittisia kuin uskonnollisiakin ongelmakohtia. Ryhmämme pohti yhdessä, mikä merkitys on pakistanilaiselle opiskelijalle kaikkien pakistanilaisten leimaamisella terroristeiksi tai kuinka hankalaa muslimitaustaisen naisen on sopeutua suomalaiseen sukupuolten tasa-arvoisuuteen – ja myös mitä etuja nainen tasa-arvolla menettää. Ohjaaja ja opiskelijat pääsivät myös pohtimaan vaativia kysymyksiä: Miksi suomalaisvanhukset asuvat yksin eivätkä perheensä kanssa? Miksi naapurit eivät auta lasten hoidossa?

Ensi kuulemalta opintojakson aloittaminen kulttuurisilla puheenvuoroilla ja jopa eri maiden matkailuesittelyillä kuulostaa epäolennaiselta. Lopputulema kuitenkin oli opintojakson ja uskoaksemme kokonaisuudessaan opintojen jatkumisen kannalta olennainen: opiskelijat oppivat tuntemaan toistensa taustat ja samalla arvostamaan toisiaan erilaisina ihmisinä ja erilaisen kulttuurin kasvatteina, joilla kaikilla on kuitenkin yhteinen päämäärä. Samalla kun kävimme läpi opiskelijoiden taustoja, ryhmälle selvisi myös kuinka kukakin on tottunut aiemmin opiskelemaan ja mitä ennako-odotuksia he asettavat oppimiselle ja opettamiselle nykyisessä opinahjossaan. Kun esittelyjen lopuksi kysyttiin, mitä opitte näiden tuntien aikana, tuli ensin vastaukseksi, että opimme tuntemaan toisemme ja nyt tiedämme siitä ja tästä maasta ja kulttuurista tällaisia asioita. Lopulta opiskelijat oivalsivat, että he oppivat jakamaan tietoa. Laurealaisen LbD-mallin kannalta oivallus oli kriittinen. Kuin varkain monikulttuurinen opiskelijaryhmä, jonka kaikilla jäsenillä oli oppimisesta ja erityisesti opettamisesta aivan erilaiset käsitykset oivalsi, että LbD-mallin mukainen oppiminen ja opettaminen on asioiden yhdessä pohtimista ja tiedon jakamista ja rakentamista. Asiantuntija voi yhtälailla olla opiskelijakollega kuin korkeakouluisäntä kuin opettaja. (Raij 2007.) Yhdessä tuotettu tieto ei ole kenenkään yksilön omistuksessa, eikä jokaista yksityiskohtaa voi eikä tarvitse varmistaa opettajalta.

Opintojakson alussa suurimpana vaarana tuntui olevan se, että kaikki lukuisat oppimistavoitteet jäävät saavuttamatta, jos käytämme useita lähikertoja kulttuuriseen tutustumiseen. Uskoaksemme lopputulos oli juuri päinvastainen – opiskelijat kokivat tulleen kuulluiksi ja nähdyiksi paitsi omina yksilöinä, myös tietyn tasaveroisesti arvokkaan kulttuurin edustajina. Tässä kohdin voidaan puhua myös niin sanotun kulttuurisen kansalaisuuden käsitteestä. Lehtosen ja Koivusen (2011: 36–37) mukaan kulttuurisen kansalaisuuden käsitettä määrittävät käsitykset ja mielikuvat, identiteettien moninaisuus ja sisäinen ristiriitaisuus sekä tunnustetuksi tuleminen ja kuuluminen yhteisöihin. Kulttuurista kansalaisuutta ja sitä kautta kansakuntaan kuulumista ei tule nähdä pelkästään lakien noudattamiseen ja oikeuksiin tai politiikkaan liittyvänä kysymyksenä vaan nimenomaan eri ihmisryhmien oman itsensä määrittelemisen ja olemassaolonsa kokemisen kautta. Tähän liittyy hyvin vahvasti myös se, kuinka toiset, valtio ja korkeakoulu instituutiona mukaan lukien, heidät tunnustavat ja tunnustavat. (Mts. 37.)

Pedagogisesti ajateltuna väljempi opintojen aloitus ja kulttuureihin tutustuminen on joissain kohdin huomattavasti tehokkaampi tapa toimia

kuin kiihkeärytminen tulosorientoituneisuus. Opiskelijat oppivat jakamaan informaatiota ja ottamaan opiskelijakollegat vastaan asiantuntijoina. He oppivat hyväksymään toistensa erilaiset lähtökohdat ja erilaisen tavan tuoda asioita julki. He oppivat jopa haastamaan toisensa avoimeen dialogiin, jos joku näyttää jäävän joukossa hiljaisemmaksi. Hedelmällinen keskustelu jättää aivoihin pysyvemmän muistijäljen kuin yön synkeinä tunteina kirjoitettu raportti. Yhteisöllisyyden merkitys oppimisessa korostuu monikulttuurisen ryhmän kanssa työskennellessä (Lave – Wenger 1991).

Koska yhdessä tuotetulla tiedolla ei ole omistajaa, kohdataan opiskelijaryhmän kanssa myös valtaan ja auktoriteettiin liittyviä asioita. Opiskelija odottaa, että opettaja viime kädessä kertoo oikean vastauksen. Kun oikeita vastauksia ei olekaan vaan on useita keskenään tasaveroisia ratkaisuja, saattaa opiskelija kokea tulleen petetyksi: opettaja ei tiedä oikeita vastauksia. Jos opettaja ei tiedä oikeita vastauksia, hän voi menettää opiskelijan silmissä uskottavuutensa ja ehkä auktoriteetin aseman myös muissa opiskeluun ja ohjaamiseen liittyvissä asioissa. Tämä on selvästi opiskelukulttuuriin liittyvä haaste.

Toistamista ja neuvottelua

Opiskelijoiden opiskeluvälmiudet ovat hyvin erilaiset ja he ovat tottuneet pääasiassa opettajajohtoiseen luentotyyppiseen opetukseen. Opiskelijat odottavat saavansa paljon yksilöohjausta ja he haluavat moneen kertaan varmistaa, että ovat ymmärtäneet tehtävän oikein. Vaikka asia olisi juuri käyty yhdessä läpi luokkatilanteessa, he jäävät odottamaan henkilökohtaista ohjausta vielä tuntien jälkeen. Opiskelijat odottavat, että opettaja on aina valmis auttamaan heitä. Tavatonta ei ole myöskään se, että opiskelijat soittavat illalla tai viikonloppuna tai etsivät opettajan käsiinsä kesken toisen opintojakson opetuksen. Alkuvaiheessa opintoja joudumme usein muistuttamaan, että opettajalle voi lähettää sähköpostia ja kysyä asiaa tai tarvittaessa sopia tapaamisajan. Toimintatapoja selitetään useita kertoja ja kannustetaan opiskelijoita luottamaan itseensä, koska vastuu oppimisesta on opiskelijalla.

Kokemustemme perusteella monikulttuuristen ryhmien kanssa toimivissa toistaminen ja neuvottelu ovat huomattavasti suuremmassa asemassa opintojaksoilla kuin kantasuomalaisten ryhmien kanssa. Ensiarvoisen tärkeää on, että tehtävät annetaan ja selitetään riittävän yksinkertaisesti ja selkeästi. Tässä ei riitä pelkästään kirjallinen materiaali vaan tehtävää on

myös kontaktituntien aikana purettava auki useaan otteeseen. Sama pätee tehtävien aikatauluttamiseen. Ei riitä, että tehtävät ja niiden palautus-aikataulut käydään kerran läpi – niistä on muistutettava jokaisella tapauksella.

Monikulttuuristen ryhmien kohdalla korostuu esimerkkien tärkeys. Ryhmän jäsenillä ei ole yhteistä ennakkokäsitystä siitä, millainen on hyvä raportti ja mitä asioita siihen kuuluu. Ryhmän jäsenillä voi olla myös eriäviä näkemyksiä siitä, mitä ryhmätyö tarkoittaa. Annetuista tehtävistä on oltava niin sanotut mallikappaleet olemassa, ei pelkästään kirjallisen työn rakenteen osalta, vaan myös eri arvosanoihin vaadittavien osien osalta. Tietyissä kulttuureissa myös arvosanoista neuvottelemisen kuuluu opiskeluun; olet huono opiskelija jos et yritä hilata arvosanaasi ylöspäin neuvottelemalla ja puhumalla.

Opintoihin ja opiskeluun liittyviä esimerkkejä ja kehityskohteita

Tiedonhankintaan opiskelijoita ohjataan jo ensimmäisen opiskeluviikon kirjastovierailulla. Informaatikko pitää yleisesittelyn kirjaston palveluista ja kannustaa opiskelijoita hakemaan henkilökohtaista ohjausta. Huolimatta kirjastoesittelystä ja opettajien ohjauksesta opiskelijat eivät useinkaan lainaa lähdekirjoja, vaan pyrkivät käyttämään pääasiallisesti nettilähteitä. Toimivaksi keinoksi on osoittautunut se, että opintojen alussa kirjastovierailun yhteydessä hankitaan kaikille kirjastokortit. Tämän lisäksi opintojaksojen alussa käydään yhdessä lainaamassa opintojaksolle soveltuvia kirjoja.

Ensimmäisen lukukauden aikana opiskelija harjoittelee tutkimuksellista kirjoittamista ja opettelee kirjoittamaan ohjeiden mukaisesti. Kirjoittaminen ylipäänsä, ja akateeminen kirjoittaminen erityisesti oikeine lähdemerkintöineen, on osoittautunut hankalaksi. Käsitys siitä, mitä voi kirjoittaa omana tekstinään, saattaa olla hyvin laeva. Lähteiden merkintätapoihin ja niiden merkitykseen joudutaan palaamaan joka opetuskerralla. Tämä vaatii aikaa ja kärsivällisyyttä sekä opettajilta että opiskelijoilta.

Monikulttuurisen ryhmän kanssa ei voi toimia ennako-oletusten varassa. Esimerkiksi plagiointi ja siihen liittyvät eettiset ja moraaliset säännöt tai pienryhmän työpanoksen tasaisen jakautumisen periaatteet on selitettävä auki. Opettajan näkökulmasta voi välillä tuntua turhauttavalta selittää kolmatta tai neljättä kertaa, että kaksi opiskelijaa ei voi palauttaa samaa

työtä yksilötyönä, ei edes vain joiltain osin samaa. Opiskelijan näkökulmasta opettaja on ymmärtämätön, sillä näin säästyisi sekä opettajan että opiskelijoiden resursseja johonkin muuhun ehkä opiskelijan kannalta jopa tuottavampaan työhön. Kyseessä on kulttuurinen pullonkaula: joissain kulttuureissa ei tunneta plagiaatin käsitettä ja yksilötyön ja yhdessä tuotetun työn eroa samaan tapaan kuin useissa länsimaissa. Toisaalla taas ei lainkaan nähdä eroa sillä, tehdäänkö työ ohjeista riippumatta yhdessä vai yksin, kunhan lopputulos on kunnollinen. Monikulttuurisessa ryhmässä on mitä todennäköisimmin näiden kaikkien opiskelukulttuureiden edustajia ja yhteisten pelisääntöjen sopiminen ja suomalaisen toimintatavan auki puhuminen korostuvat yhtenäisen ja kaikkia tyydyttävän lopputuloksen saamiseksi. Jokaisen opettajan ja ohjaajan on käytävä läpi yhteiset toimintatavat, ei vain yhden.

Kirjoittamiseen ja sen ohjaukseen liittyy erilaisia vaikeuksia, koska opetuskielenä on englanti. Opiskelijoiden kielitaito ryhmän sisällä vaihtelee paljon. Vieraalla kielellä kirjoittaminen on vaikeampaa kuin äidinkiellellä ja vie aikaa. Puhumista ja puheen ymmärtämistä taas vaikeuttaa erilainen ääntäminen. Tämä aiheuttaa väärinymmärrystä ja opetukseen sekä ohjaukseen kuluu enemmän aikaa. Opiskelijat voivat saada ohjausta kirjoittamiseen kielipajasta, jossa heitä auttaa englannin opettaja. Tämän lisäksi heitä ohjataan käyttämään verkkotyökalua, jonka avulla he voivat tarkistaa tuottamansa tekstin oikeinkirjoitusta ja kieliasua.

Opiskelijoiden tulisi saavuttaa opintojensa aikana myös riittävä suomen kielen taito, jotta he voivat halutessaan työllistyä Suomessa. Koulutusohjelmassa on pakollisia suomen kielen opintoja heti ensimmäisen lukukauden aikana. Opiskelijoita ohjataan valitsemaan suomenkielen opintoja myös valinnaisina opintoina. Tämän lisäksi joillakin opintojaksolla opetuskielenä on samanaikaisesti sekä suomi että englanti. Kokemukset tästä ovat ristiriitaisia. Ne opiskelijat, jotka ovat aktiivisia ja motivoituneita suomen kielen opiskeluun, pystyvät jo toisen opiskeluvuoden aikana kommunikoimaan suomen kielellä. Heikommin kieliopintoihin sitoutuneet eivät tähän kykene, eikä kaikilla ole siihen aina halukkuuttakaan. Heitä kannustetaan ja ohjataan kuitenkin käyttämään suomen kieltä.

Tehtävänannon väärin ymmärtämisen lisäksi myös arvosanat ja erityisesti arvosanaodotukset vaihtelevat kulttuurisidonnaisesti, joskus arvosanaodotukset voivat olla epärealistisia. Lopputyö tai raportti, joka on hädintuskin hyväksyttävissä, on opiskelijan itsensä mielestä kiitettävää tasoa. Yksilökohtaisia eroja toki on tässäkin. Joidenkin opiskelijoiden kohdalla riittää, että työ käydään huolella yhdessä läpi ja selvitetään, mikä kohta vaatii

parantamista. Samalla tulee uudelleen kerrattua, mitkä ovat kiitettävän ja välttävän työn kriteerit. Toisinaan opiskelija ei voi ymmärtää huonoa arvosanaansa. Opiskelija vertaa arvosanaa enemmän omaan ajankäyttöönsä kuin arviointikriteereihin tai työn reunaehtoihin. Usein arvosana tulee neuvottelun kohteeksi myös niissä tilanteissa, joissa opiskelija on kaikesta huolimatta ymmärtänyt tehtävänannon väärin ja tehnyt tehtävän annettujen suuntaviivojen vierestä. Monikulttuurisen ryhmän tehtävien on oltava selkeästi yksiselitteisiä eikä opiskelijakohtaista liikkumavaraa saa olla kovin paljon. Tämä on joskus hankala sovittaa LbD-mallin mukaiseen kehittämällä oppimiseen, jossa liian tiukat rajat rajoittavat opiskelijoiden luovuutta tuottaa uudenlaisia ratkaisuja.

Yhtenä haasteena esille on tullut se, että monet yritykset eivät halua ottaa vastaan englanninkielisiä vierailijoita, koska he aristelevat englannin puhumista. Tämä asia on ratkaistu niin, että opettaja lupautuu toimimaan ”tulkkina” ja kääntää puhetta vierailukäynnillä niin hyvin kuin kykenee.

Hankaluuksia ja epämuksavia tilanteita niin vierailukäynneille kuin normaaliin oppituntiopiskeluunkin aiheuttaa opiskelijoiden myöhästeleminen. Jotkut opiskelijat saapuvat tunneille lähes poikkeuksetta myöhässä. Tämä häiritsee ja aiheuttaa hälinää. Opettajan työskentely keskeytyy ja paikalla olevien opiskelijoiden keskittyminen häiriintyy. Tähän ongelmaan on haettu ratkaisua laatimalla toimintasäännöt yhdessä, mutta tämäkään ei ole auttanut. Viimeisimmäksi keinoksi on sovittu, että ovi lukitaan ja myöhässä tulevat pääsevät sisälle vasta seuraavalla tauolla. Syitä myöhästymiseen lienee useita. Yksi syy on se, että osa opiskelijoista käy ansiotyössä yöllä ja varhain aamulla. He ovat niin väsyneitä, että eivät jaksakaan herätä ajoissa. Osalla syynä myöhästymiseen lienee se, että heidän kulttuurissaan aikakäsitys on kovin erilainen kuin kantasuomalaisilla. Täsmällisyys ja kellon mukaan toimiminen vaatii monelta vielä harjoittelua samoin kuin itsenäinen työskentely.

Kaikki tarpeellinen informaatio on löydettävissä verkko-oppimisympäristöstä, mutta opiskelijat eivät välttämättä lue niitä. Joillakin opiskelijoilla esteenä voi olla puutteelliset tietotekniset taidot tai opiskelijat eivät tohdi kysyä asioita suoraan opettajalta. Tämän johdosta opiskelijat keskustelevala tuntien aikana ja aiheuttavat häiriötä. Usein he keskustelevala myös muusta kuin esillä olevasta asiasta tai surffailevala netissä. Työrauhan aikaansaamiseksi olemmekin joskus joutuneet jopa määräämään istumajärjestyksen.

Facility Management -koulutusohjelman kolmas vuosi on vasta alkamassa, joten opiskelijat eivät ole vielä edenneet opinnäytetyövaiheeseen

asti. Tämä tuo tullessaan varmasti vielä toisenlaisia asioita ratkottaviksi. Olemme kuitenkin jo näiden kahden vuoden perusteella optimistisia.

Lähteet

- Laurea 2011. Kehittämispohjaista oppimista. LbD-opas. Laurean julkaisuja 2011. Vantaa: Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Lave J. – Wenger E. 1991. Situated Learning. Legitimate Peripheral Participation. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lehtonen M. – Koivunen A. 2011. Miltä tuntuu todella? Arjen kulttuuriset merkityskamppailut. Teoksessa Koivunen A. – Lehtonen, M. (toim.): Kuinka meitä kutsutaan? Kulttuuriset merkityskamppailut nyky-Suomessa. Tampere: Vastapaino. 7–40.
- Raij, K. 2007. Learning by Developing. Laurea Publications A52. Vantaa: Laurea-ammattikorkeakoulu.

8. Vertaistutorointi ja virtuaalinen vastaanotto

Tuija Strandén-Mahlamäki, Soile Bergström, Johanna Komppa

Tarkastelemme mahdollisuutta maahanmuuttajien tukemiseen sosionomiopinnoissa vertaistutoroinnin ja suomen kielen opettajan virtuaalisen vastaanoton avulla.

Maahanmuuttajien tuen tarpeita korkeakoulussa

Viime vuosina on keskusteltu maahanmuuttajien opiskelumahdollisuuksista ammattikorkeakouluissa ja heidän opiskelemaan pääsyään on voitu tukea tarjoamalla maksutonta koulutusta. Metropolian sosiaalialan koulutusohjelmassa järjestettiin tällaiset opinnot keväällä 2010. Näitä opintoja on kuvattu artikkeleissa ”Monikulttuuriset ja monitaitoiset yhdessä” (Komppa – Strandén-Mahlamäki – Bergström 2010) ja ”Valmentavien ja orientoivien opintojen tuella sosionomi-koulutukseen” (Bergström – Komppa – Strandén-Mahlamäki 2012).

Vähäisemmälle pohdinnalle on jäänyt se, miten opiskelemaan päässeitä maahanmuuttajia tuetaan opinnoissa, jotta heidän opiskelunsa onnistuisi. Ammattikorkeakouluopiskelijat eroavat toisistaan opiskelu- ja oppimisvalmiuksien suhteen. Kieli- ja kulttuuritaustan lisäksi tuen tarvetta aiheuttavat muun muassa opiskelijoiden koulutustausta sekä lukemiseen, kirjoittamiseen ja muuhun oppimiseen liittyvät erityistarpeet. Monien maahanmuuttajien on todettu tarvitsevan tukea suomalaisen opiskelukulttuurin oppimisessa, kuten itseohjautuvuuteen, vastuuseen omista opinnoista ja opiskelija-opettajasuhteeseen orientoitumisessa. Lisäksi he tarvitsevat tukea suomenkielisen asiatekstin lukemis- ja kirjoittamistaitojen vahvistamisessa sekä alan käsitteiden ja niiden sisällön ymmärtämisessä. (Komppa – Kokkonen 2010; Mäntylä 2010.)

Näihin tarpeisiin vastaamiseen ei aina ole mahdollista eikä mielekkätkään järjestää erityispalveluja, vaan niitä tulisi kyetä huomioimaan osana ammattikorkeakoulujen normaalia opetustoimintaa. Kuvaamme seuraavassa kaksi tukitapaa, jotka voidaan toteuttaa juuri korkeakoulun normaalina opetus- ja ohjaustoimintana.

Vertaistutoroinnista tukea opiskeluun

Maahanmuuttajan opiskelua voidaan tukea järjestämällä hänelle henkilökohtainen tukihenkilö, vertaistutor. Vertaistutor on aikaisemmin opintonsa aloittanut opiskelija, joka voi olla syntyperältään joko suomalainen tai maahanmuuttaja. Lautala ja Nyman (2011) kirjoittavat Osmos-projektin julkaisussa, että maahanmuuttajien mielestä ei aina ole paras vaihtoehto se, että tukihenkilönä toimii toinen maahanmuuttaja. Suomalaiseen tukihenkilöön tukeutuminen voi olla joskus parempi vaihtoehto.

Sosiaalialan koulutusohjelman opetussuunnitelmassa vertaistutorointi on mahdollista sisällyttää osaksi opiskelijoiden harjoittelua (Harjoittelu 4 – moninainen sosionomin työ, 8 op). Harjoittelun yhtenä tavoitteena on, että opiskelija edistää toiminnallaan oikeudenmukaisuutta, ihmisoikeuksia ja yhdenvertaisuutta. Tämän harjoittelun käytännön toteuttamistavan opiskelija valitsee itse. Se voi toteutua esimerkiksi vapaaehtois- ja tukihenkilötoimintana, joten maahanmuuttajan vertaistutorina toimiminen sopii tähän mainiosti. Vertaistutorin tehtävänä on tukea maahanmuuttajan opiskelua ja oppimista pääsääntöisesti ensimmäisen opiskeluvuoden aikana. Erityisen tärkeää on opastaa häntä suomalaisen opiskelukulttuuriin ja -käytäntöihin ja tukea häntä sosionomiopinnoissa.

Vertaistutoroinnin lähtökohtana on molemminpuolinen hyöty. Vertaistutorina toimiva opiskelija saa kokemusta ohjaajana toimimisesta ja hänen ymmärryksensä yhdenvertaisuuden edistämisestä lisääntyy. Maahanmuuttaja saa yksilöllistä ohjausta, joka auttaa häntä ymmärtämään suomalaista opiskelukulttuuria ja -käytäntöjä ja toimimaan niiden mukaisesti. Hän voi keskustella vertaistutorin kanssa sosionomiopinnoissa opiskeltavista asiasisällöistä, jolloin sosiaalialan ammatillisen käsitteistön hallinta vahvistuu. Halutessaan maahanmuuttaja voi sisällyttää vertaistutorointiin osallistumisen esimerkiksi vapaasti valittaviin opintoihinsa.

Oheisen kaltaista tukitoimintaa on kokeiltu muun muassa ammattiopisto Omniassa 2000-luvun loppupuolella toteutetussa Kamut-hankkeessa. Hankkeen lähtökohtana oli maahanmuuttajaopiskelijoiden tuen tarve sekä tavoite integroida opiskelijoita paremmin sekä oppilaitokseen että työelämään ja sitä kautta edelleen suomalaiseen yhteiskuntaan. Kamut-hankkeessa toiminta määriteltiin käsitteellä kulttuuritutorointi, jolla tarkoitettiin maahanmuuttajille suunnattua niin sanottua monikulttuurista vertaisohjausta. (Kamut 2011.)

Kulttuuritutoroinnin haasteena Omniassa pidettiin opiskelijoiden ikää: 16–17-vuotiaille opiskelijoille sitoutuminen pitkäjänteiseen ja vastuulli-

seen ohjaukseen ei ollut helppoa. Lisäksi nuoren kulttuuritutorin ja vanhemman maahanmuuttajan ikä sekä erilaiset kulttuuritaustat ja elämänkokemukset koettiin ongelmaksi. (Kamut 2011.) Sosionomiopiskelijoilla nämä tuskin ovat niin suuria haasteita, sillä opiskelijat ovat jo aikuisiän saavuttaneita, pääosin yli 20-vuotiaita. Vertaistutorina toimimiseen antavat valmiuksia myös monet sosionomiopintoihin kuuluvat opinnot, kuten esimerkiksi yksilö- ja yhteisöohjaukseen sekä kulttuuriin liittyvät opintojaksot. Parhaimmillaan vertaistutoroinnissa toteutuu avoimuus oppia ja olla vuorovaikutuksessa yli kulttuurirajojen. Siinä eri kulttuurien jäsenet voivat sekä avata toisille omaa kulttuuriaan että oppia toisista kulttuureista. (Ks. Puukari – Taajamo 2007.)

Sosiaalialalle tarvitaan jatkossa yhä enemmän monikulttuurisia osaajia ja maahanmuuttajien vertaistutorointi lisää opiskelijoiden monikulttuurisuusosaamista. Maahanmuuttajat ovat näin opiskelijaryhmissä voimavara.

Suomen kielen opettajan virtuaalinen vastaanotto

Maahanmuuttajat osallistuvat suomen kielen opetukseen Asiantuntija- ja tutkimusviestintä -opintojaksolla. Tällä opintojaksolla opiskellaan ammattikorkeakoulussa tarvittavia kirjallisia ja suullisia taitoja eikä sen puitteissa ole mahdollista perehtyä esimerkiksi suomen kielen rakenteen yksityiskohtiin. Suomen kielen taitojen lisäämiseksi voidaan järjestää suomen kielen kielityöpaja vapaasti valittavina opintoina. Pajatyöskentelyssä suomen kielen opettajan on mahdollista tukea opiskelijaa yksilöllisesti opintoihin liittyvien kirjallisten tehtävien tekemisessä. Opiskelijoita ohjaa kielityöpajaan edellä mainitun opintojakson opettaja opintojen alkuvaiheessa. Myöhemmin myös muut koulutusohjelman opettajat voivat ohjata opiskelijan työpajaan mikäli huomaavat, että hän tarvitsee tukea suomenkielisten oppimistehtävien tekemisessä.

Kielityöpaja toteutetaan sulautuvana opetuksena. Sulautuvassa opetuksessa kasvokkainen ja verkossa tapahtuva opetus ja oppiminen tukevat toisiaan (MacDonald (2008), eli siihen kuuluu sekä lähi- että verkossa tapahtuvaa opetusta tai ohjausta opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Pajatoiminnan alussa järjestetään yhteinen tapaaminen, jossa kerrotaan tavoitteista, annettavasta ohjauksesta ja kartoitetaan kunkin osallistujan yksilöllistä tuen tarvetta. Yhteinen tapaaminen on tärkeää, jotta suomen kielen opettaja henkilöityy tukea tarvitseville opiskelijoille. Virtuaalivastaanoton pitäjä saa kasvot, ja häntä on helpompi lähestyä niin verkossa kuin vaikkapa

oppilaitoksen käytävällä. Lähitapaamisen jälkeen opiskelijat saavat ohjausta Moodle-oppimisympäristöön suunnitellussa työtilassa. Opiskelija voi lähettää virtuaalisen vastaanoton kautta suomen kielen opettajalle kieleen, kirjoittamiseen ja myös suullisiin viestintätilanteisiin liittyviä kysymyksiä. Käytössä on myös opettajan kommenttipalvelu, johon opiskelija lähettää tekstjään kommentoitaviksi. Palautteen saa sähköisesti, ja tarvittaessa järjestetään lähitapaaminen, jossa opiskelija ja opettaja voivat keskustella tekstin ongelmakohdista ja muokata tekstiä yhdessä. Lisäksi Moodle-työtilan kautta opiskelijoille jaetaan vinkkejä verkossa vapaasti saatavissa olevista suullisen ja kirjallisen viestinnän apuvälineistä (esim. Kielijelppi, Kirjoittajan ABC). Tarjolla on myös Testipiste, jonka linkkien takaa löytyy esimerkiksi oikeinkirjoitukseen, välimerkkien käyttöön ja lyhenteisiin liittyviä sähköisiä testejä.

Kielityöpajaan voivat osallistua myös suomea äidinkielenään puhuvat opiskelijat, jotka kokevat tarvitsevansa tukea suomenkielisten oppimistehtävien tekemisessä. Kielityöpaja voi myös olla usean koulutusohjelman yhteinen.

Kehittämisen linjaus

Metropolia Ammattikorkeakoulun yhdenvertaisuusohjelman (Yhdenvertainen Metropolia 2010) mukaan korkeakoulua rakennetaan kansainväliseksi ja monikulttuurisuutta arvostavaksi ammattikorkeakouluksi, jossa opiskelijat ja työntekijät ovat etniseltä taustaltaan ja kansallisuudeltaan erilaisia ja jossa monikulttuurisuutta pidetään positiivisena resurssina.

Sosiaalialan koulutusohjelma lupaa kehittää tulevana vuosina vuorovaikutteisen ja monikulttuurisen yhteisön elinikäiselle oppimiselle (Sosiaalialan koulutuksen profiili 2013–2016). Mainittujen tavoitteiden toteutumista voivat osaltaan edistää seuraavat seikat: yhtäältä kaikilla maahanmuuttajilla on mahdollisuus saada tukea ja ohjausta opiskeluun liittyvissä asioissa vertaistutorilta ainakin ensimmäisen opiskeluvuoden ajan. Toisaalta opiskelijat saavat tukea suomenkielisten oppimistehtävien tekemisessä suomen kielen kielityöpajassa, joka toteutetaan sulautuvana opetuksena sisältäen lähi- ja virtuaalista ohjausta. Lisäksi on tärkeää, että opettajilla on mahdollisuus vahvistaa osaamistaan monikulttuurisessa ohjauksessa, jotta he osaavat ottaa maahanmuuttajien tarpeet huomioon opetuksessa ja ohjauksessa entistä paremmin.

Lähteet

- Bergström, S. – Komppa, J. – Strandén-Mahlamäki, T. 2012. Valmentavien ja orientoivien opintojen tuella sosionomi-koulutukseen. Teoksessa Lintula, L. (toim.): Monta polkua osaamiseen. Metropolia ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Taito-työelämäkirjat. Helsinki: Unigrafia. 44–51.
- Kamut 2011 = Kamut. Meitä on moneksi – onneksi! 2011. Valtonen, K. (toim.). Omnian julkaisu C 11. Verkkodokumentti. <<http://kamut.omnia.fi/KAMUT2008-2011LOPPUJULKAISU.pdf>> Luettu 27.2.2012.
- Komppa, J. – Kokkonen, M. 2010. Aikuisen ammattilaisen kirjoitustaitoa kehittämässä. Teoksessa Tani, H. – Nissilä, L. (toim.): Tasolta toiselle. Opas kielitaidon tasojen kuvausasteikon käyttöön suomi toisena kielenä -opetuksessa. Oppaat ja käsikirjat 4. Helsinki: Opetushallitus. 103–120.
- Komppa, J. – Strandén-Mahlamäki, T. – Bergström, S. 2010. Monikulttuuriset ja monitaitoiset yhdessä. Kever-Osaaja 3. Verkkodokumentti. <<http://www.uasjournal.fi/index.php/K-O/article/viewFile/1269/1180>>. Luettu 19.4.2013.
- Lautala, K. – Nyman, M. 2011. Mentorointi tukena kotoutumisen arjessa. Teoksessa Kaljonen, Päivi – Matinheikki-Kokko, Kaija (toim.): Osallistava monikulttuurinen sosiaaliohjaus. Metropolia ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Taito-työelämäkirjat. Helsinki: Unigrafia. 131–144.
- Macdonald, J. 2008. Blended Learning and Online Tutoring. Abingdon, Oxon, GBR: Gower Publishing Limited. E-kirja. Luettu 4.4.2012.
- Mäntylä, M. 2010. Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opintoihin hakeutumisvaihe sosiaali- ja terveysalalla. Vaasan yliopisto, Levón-instituutti. Palvelututkimus 3. Verkkodokumentti. <http://www.uwasa.fi/midcom-serveattachmentguid-b633bd4dcc7d0134f047a9ee5dfe6d2/Raportti_suomeksiK.pdf>. Luettu 27.2.2012.
- Puukari, S. – Taajamo, M. 2007. Kulttuurinen kehitystehtävä monikulttuurisen ohjauksen lähtökohtien hahmottamisessa. Teoksessa Taajamo, M. – Puukari, S. (toim.): Monikulttuurisuus ja moniammatillisuus ohjaus- ja neuvontatyössä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuslauseita 36. Verkkodokumentti. <<http://ktl.jyu.fi/img/portal/7775/G036.pdf>>. Luettu 19.4.2013.
- Sosiaalialan koulutuksen profiili 2013–2016. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.
- Yhdenvertainen Metropolia. 2010. Yhdenvertaisuusohjelma opiskelijoille, henkilökunnalle ja yhteistyökumppaneille sekä hakijoille. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

9. Opiskelijan puheenvuoro

Sonia Pérez Alemán

Käsittelen pääkaupunkiseudun suomen kielen kurssien tarjontaa sekä sitä, mitä ja miten niissä opetetaan. Tarjoan myös käytännön kokemuksen kautta havaittuja kehittämisehdotuksia sekä näkökulman siihen, millaisia kieliopintoja koulutetut maahanmuuttajat tarvitsevat.

Kotoutumisen edellytyksenä suomen kieli

Tulin Suomeen perheeni kanssa puolitoista vuotta sitten asuakseni täällä pysyvästi. Tiesin heti alusta lähtien, että menestyäkseni ja pärjätäkseni Suomessa minun tulee osata suomea, ja siksi olen opiskellut suomen kieltä ahkerasti. Kun maahanmuuttaja haluaa aloittaa suomen kielen opinnot, ei kurssia ole kovin vaikea löytää. Työväenopiston kurssit, Yki-kurssit sekä yksityiset kurssit ovat hyvin järjestettyjä.

Tosin joskus nämä peruskurssit eivät ole niin hyviä kuin ne voisivat olla, vaikka opettaja on motivoitunut ja hänellä on ammattitaitoa. Kursseilla oppimista voi hankaloittaa se, että siellä on eri kulttuureista tulevia ihmisiä. Vielä vaikeampaa oppiminen on, jos kursseilla on paljon opiskelijoita, joille kieliopin käsitteet ovat vieraita. Opettaja ei tällöin voi selittää mahdollisimman perusteellisesti kielioppisääntöjä ja kurssin taso laskee.

Olisi hyvä määrittää ne kieliopin osat, jotka jokaisella kurssilla olisi käytävä läpi. Tärkeää olisi myös, että erityisesti peruskursseilla opetettaisiin opiskelijan vastuut ja velvollisuudet, jotka pätevät niin kursseilla kuin työelämässäkin. Myös Suomessa käytetyt kohteliaisuussäännöt olisi hyvä käydä läpi. Jos minulle jotkut suomalaiset tavat ovat erikoisia, niin entä sitten niille ihmisille, jotka tulevat Suomeen kauempana kuin Espanjasta.

Alussa suomen kielen osaamisemme kehittyi nopeasti, mutta tämän jälkeen me opiskelemme jokaisella suomen kielen kurssilla samaa teoriaa. Perustason kursseilla saa suomen tason A2.2–B1.2. Mitä mahdollisuuksia meillä on sen jälkeen, kun olemme saavuttaneet B2.1/B2.2 eli keskitason? Keski- tai ylimmän tason suomen kielen kursseja on vain muutamia ja niihin on vaikea päästä sisään, koska tulijoita on niin paljon. Melkein kaikki niistä järjestetään Helsingissä ja ne kestävät muutamia tunteja vii-

kossa. Yki-kurssin jälkeen tavalliset suomen kielen kurssit tuntuvat tylsil-tä. Niillä opiskellaan samoja teemoja, kuten harrastuksia, terveystietoa ja työelämää. Teemoihin käytetään yleensä vain vähän aikaa ja sama sanasto toistuu kurssista toiseen.

Metropolia oppimisympäristönä

Kävin Metropoliaa kurssia, jolla suomen kieliopin lisäksi opin kirjoitta-maan omia tekstejä sekä puhumaan sujuvammin. Opin myös, miten tietyt asiat toimivat Suomessa. Kurssilla oli sekä ammattikorkeakoulussa opiske-levia nuoria että vanhempia koulutettuja henkilöitä.

Opettajat ovat olleet aina ammattilaisia. He ovat motivoituneita opet-tamaan ja auttamaan opiskelijoita. Esimerkiksi jos opiskelija kysyy jotakin, johon he eivät tiedä tarkkaa vastausta, he selvittävät sen sinulle. Opettajat tietävät, kuka on motivoitunut suomen kielen opiskeluun ja parantamaan kielen tasoa. He myös arvostavat meidän pyrkimyksiämme kommunikoi-da suomeksi.

Joskus opettajat eivät sano mitään opiskelijoille, jotka tulevat myöhäs-sä tunnille tai kun opiskelija ei ole tehnyt kotitehtäviään tai puhuu pu-helimeen luokassa. Mielestäni opettajien olisi oltava tiukempia, koska he ovat vastuussa luokasta.

Suomen kieli ja työllistyminen

Jos maahanmuuttajalla on tutkinto tai ammatti, on tällöin vaikeaa tie-tää, mikä olisi seuraava askel suomen kielen kurssien jälkeen. Minulla on tutkinto tietojenkäsittelystä ja olen työskennellyt Espanjassa omassa yri-tyksessäni hallinnon alalla noin kymmenen vuotta. Tästä syystä en koe MAVA-kursseja (maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen val-mistavat) itselleni sopiviksi, sillä ne ovat liian yksinkertaisia minulle. En myöskään halua mennä aikuisille tarkoitetuille kursseille, joilla opetetaan ammattiini liittyvää sanastoa, koska ne kestävät vuodesta jopa kolmeen vuoteen.

Me koulutetut maahanmuuttajat olemme opiskelleet omassa syn-nyinmaassamme monta vuotta yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa ja useimmilla meistä on jo työkokemusta. Meidän ei tarvitse opiskella uudes-taan ammattiamme, vaan me tarvitsemme sellaista suomen kielen osaa-

mista, jota tarvitsemme työelämässä. Jos meillä ei ole työpaikkaa, emme voi kehittää sitä suomen kielen sanastoa, jota työelämässä tarvitsemme. Toisaalta taas emme voi saada sopivaa työpaikkaa, koska emme osaa riittävästi suomea.

Toivoisinkin intensiivikursseja koulutetuille maahanmuuttajille. Kursilla voisimme opiskella oman alamme sanastoa, esimerkiksi toimisto-, tietotekniikka-, laboratorio- ja insinöörisanastoa. Voisimme myös opiskella millaisia ohjeita ja pelisääntöjä työpaikoilla on käytössä sekä harjoitella päivittäisiä tehtäviä. Olisi myös erittäin tärkeää harjoitella työhaastattelutilanteita, jotta tietäisimme millaisia ne Suomessa ovat, koska kilpailu työpaikoista on kovaa.

Miksi Suomi ja suomalaiset eivät hyödynnä koulutettuja maahanmuuttajia, jotka ovat jo täällä? Meillä on koulutusta, työkokemusta ja paljon annettavaa. Jos meillä olisi edellä mainittuja kursseja, tai erityisiä valmennusryhmiä, saisimme helpommin töitä Suomesta ja olisimme valmiimpia suomalaiseen työympäristöön.

Kuka on oppija, kuka on valmentaja?

Leila Lintula

Tämän julkaisun kirjoitukset pohjautuvat pääasiassa valmentavia opintoja järjestäneiden ammattikorkeakoulujen kokemuksiin, joiden pohjalta on syntynyt useita kehittämis ehdotuksia. Näiden ratkaiseminen on askel kohti opiskelijan tarpeet paremmin huomioivaa koulutuksen suunnittelua ja toteutusta.

Keskeiseksi pohdittaviksi asioiksi tässä julkaisussa nousevat valmentavan koulutuksen tarkoituksen kirkastaminen, opiskelijoiden odotuksiin vastaaminen ja opettajien yhteistyön tukeminen. Opiskelijoiden odotukset kohdistuvat suomen kielen osaamisen vahvistamiseen, työllistymiseen, pääsykokeisiin valmentautumiseen ja suomalaiseen opiskelu- ja työkuultuuriin tutustumiseen. Opettajan näkökulmasta tärkeäksi muodostuu monikulttuurisen ryhmän kanssa työskentelyyn liittyvien haasteiden oivaltaminen. Opettajan on kyettävä toimimaan tilanteen ehdoilla vailla valmista käsikirjoitusta. Toisten kollegoiden tuella ja toimivalla yhteistyöllä nämäkin haasteet ovat voitettavissa.

Työvoimatarve ja kielikysymys

Maahanmuuttajien opintojen haku- ja valintamenettelyjen kehittäminen sekä opintoihin valmentava koulutus ovat osa ammattikorkeakoulujen kansainvälistymistä, mutta mihin tällä kouluttamisella tähdätään? Onko kyse osaavan työvoiman kouluttamisesta kansainvälisille vai Suomen työmarkkinoille? Kysymys johtaa väistämättä ainakin kahteen asiaan, joista toinen on työvoimatarve ja toinen kielikysymys.

Työvoimatarve vaikuttaa luonnolliselta ja itsestään selvältä, sillä suuri ikäluokka poistuu työelämästä reilun kymmenen vuoden aikana. Jos asiaa lähestytään kielikysymyksen näkökulmasta, vaihtoehtoja on kaksi. Koulutuksen lähtökohtana voi olla opiskelijan työllistyminen kansainväliseen yritykseen joko Suomessa tai ulkomailla, jolloin kommunikointi ja viestintä englannin kielellä riittää. Jos taas painotus on työvoiman kouluttamisessa Suomen työmarkkinoille, tarvitaan myös suomen kielen osaamista.

Tämä viesti on tullut vahvasti muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollosta, johon on tarjolla ammattitaitoista ulkomaalaista työvoimaa, mutta ilman riittävää kielitaitoa. Jatkossa ammattikorkeakoulujen tulisikin kyetä selkeämmin viestimään valmentavan koulutuksen tahtotila ja tavoitteet eli koulutetaanko maahanmuuttajia ensisijaisesti Suomeen. Jos näin on, niin suomen kielen osaaminen on edellytys työllistymiselle.

Valmentavan koulutuksen tarkoitus

Tietenkin voidaan kysyä, mihin valmentava koulutus maahanmuuttajia valmentaa. Onko sen tarkoitus valmentaa suomenkieliseen valintakokeeseen vai ammattikorkeakoulutasoiseen opiskeluun vai molempiin? Kyse on kaikesta valinnasta ja painotuksesta, joka valmentaviin opintoihin hakeutuville tulisi selkeästi tuoda esille. Näin saataisiin opiskelijat suorittamaan valmentavat opinnot loppuun ilman keskeytyksiä. Samalla valmentavien opintojen merkitys ja tarkoitus kouluttautumisen polulla kirkastuisi maahanmuuttajille ja hakeutuminen niihin olisi nykyistä harkitumpaa.

Suomen kielen ja viestinnän merkitys

Tarkasteltaessa ammattikorkeakouluissa järjestettyjä koulutusalohtaisia sekä eri koulutusalojen yhteisiä valmentavia opintoja voidaan todeta, että suomen kieli ja viestintä muodostavat yhden keskeisen osan opintoja. Opiskelijoille on tarjolla muun muassa suomen kielen asiatekstin lukemista ja kirjoittamista, koulutusalaan liittyvää kielen opetusta, vuorovaikutus-, viestintä- ja työelämätaitoja sekä kulttuurienvälistä viestintää. Tämän lisäksi opintoihin kuuluu ammatillisia aineita, opiskelijan henkilökohtaista ohjausta ja oppimisen tukemista sekä perehtymistä korkeakouluopiskeluun. Näyttää kuitenkin siltä, että tämä ei vielä riitä, sillä maahanmuuttajien sisäänpäisy suomenkielisiin koulutusohjelmiin jää tästä huolimatta alhaiseksi hakijamäärään nähden. Suurimpana syynä on puutteellinen suomen kielen taito.

Tärkeänä nähdäänkin, että maahanmuuttajien haku- ja valintamenetelyjä kehitettäisiin niin, että heillä olisi enemmän aikaa käytettävänä valintakokeessa. Valintakokeen sisältöön tulisi myös kiinnittää enemmän huomiota. Koetehtävät tulisi laatia siten, että ne olisivat ymmärrettäviä ja mittaisivat ensisijaisesti hakijan todellista osaamista. Myös valmentavien

opintojen laajuutta tulisi miettiä. Nyt toteutetut opinnot olivat pääsääntöisesti 20 opintopisteen laajuisia, vaikka suositus on 20–30 opintopistettä.

Suomen kielen opetuksen määrä valmentavissa opinnoissa on suorassa suhteessa koulutukseen päässeiden määrään. Mikäli opintojen aikana voidaan tarjota riittävästi suomen kielen opetusta, voidaan opintoihin haakeutuvien lähtötasossa suomen kielen osalta joustaa. Suomen kielen oppimiselle on varattavakin riittävästi aikaa ja opiskelijoiden yksilölliset erot kielen oppimisessa on otettava entistä paremmin huomioon, jotta opiskelijat saavuttaisivat B2-kielitason, jota pidetään korkeakouluopiskelusta suoriutumisen vähimmäistasona. Tämän lisäksi opiskelijoita on tuettava ja ohjattava omaehtoiseen kielen opiskeluun. Pitämällä ryhmäkoot sellaisina, että ne mahdollistavat yksilöllisen palautteen ja ohjauksen antamisen, voidaan maahanmuuttajien valmiuksia suomen kielen osalta parantaa. Opiskelijoita tulee myös kannustaa kanssakäymiseen suomalaisten opiskelijoiden kanssa.

Suomalainen koulutus- ja työkuulttuuri

Suomalaisen koulutus- ja työkuulttuurin sekä toimintatapojen ymmärtäminen vie aikaa ja vaatii ”yliselittämistä” ja ”kuulttuuritulkkausta” toteaa Elena Wernick kirjoituksessaan. Me suomalaiset sorumme siihen, että jätämme sanomatta asioita olettaen tiedon ja käytäntöjen olevan toiselle itsestään selviä. Meidän on siis totuteltava puhumaan ja avaamaan suomalaista koulutus- ja työkuulttuuria enemmän maahanmuuttajille. Itsestään selvää ei välttämättä myöskään ole oppitunneille osallistuminen ja myöhästymiset sekä niistä ilmoittaminen. Yhteisten pelisääntöjen tarkoituksena on luoda tasa-arvoisuutta sekä turvallisuuden ja välittämisen tunnetta maahanmuuttajille.

Opiskelijoille annettavien tehtävien on oltava yksiselitteisiä ja selkeitä. He tarvitsevat myös malleja ja esimerkkejä, jotka auttavat heitä ymmärtämään, mitä heidän odotetaan tekevän. Opettajien on totuteltava selittämään ja kertaamaan ohjeita useaan kertaan. Myös tehtävien palautuksesta on muistuteltava. Keskeistä on kuitenkin riittävän ajan antaminen asioiden tekemiseen ja oppimiseen uudella tavalla.

Ryhmähengen luominen

Valmentavan koulutuksen järjestäminen on ollut haastavaa niiden toteuttajille samoin kuin koulutukseen osallistuneille. Ryhmät ovat olleet hyvin erilaisia, mutta hyvän ryhmähengen aikaansaaminen on edesauttanut maahanmuuttajia selviämään opinnoista. Erilaisten toiminnallisten työtapojen käyttö opiskelijoiden ryhmäyttämisessä opintojen alussa on auttanut opiskelijoita tutustumaan nopeammin toisiinsa ja pääsemään opiskelun alkuun.

Tutoropiskelijoiden käyttö maahanmuuttajien tukena on osoittautunut hyväksi asiaksi. Maahanmuuttajien on usein helpompi lähestyä ongelmatilanteissa tutoropiskelijoita kuin opettajia ja kysyä heiltä ohjeita ja neuvoja. Merkillepantavaa on, että hyvän ryhmähengen saavuttanut valmennusryhmä saattaa jatkaa yhteistyötä vielä koulutuksen jälkeen.

Vertaistutorointia on myös kokeiltu. Sen tavoitteena on opastaa maahanmuuttajaopiskelija suomalaisen opiskelukulttuuriin ja käytäntöihin sekä alan opintoihin. Vertaistutorina on yleensä kokeneempi opiskelija, jolle on jo syntynyt kuva alan opinnoista ja koulutusohjelman opiskelukäytänteistä.

Monikulttuurisen ryhmän opetus ja vastuullinen oppiminen

Monikulttuurisen ryhmän opetuksessa opettajan läsnäolon merkitys korostuu. Monet opiskelijat ovat saattaneet tottua siihen, että opettaja opettaa ja ohjaa oppitunnin tapahtumia sekä kontrolloi opintojen etenemistä. Opettaja asetetaan auktoriteetin asemaan, jossa hänen sinuttelunsa ei esimerkiksi ole tavanomaista.

Opettaja voi myös helposti menettää auktoriteettiasemansa. Kyse voi tällöin olla siitä, että opettajalla odotetaan olevan oikea vastaus erilaisiin kysymyksiin ja jos näin ei ole, opettajan arvostus heikkenee. Jotta näin ei kävisi, olisi opiskelijoiden kanssa hyvä käydä keskusteluja opiskelijan ja opettajan erilaisista rooleista ja vastuista opintojaksoja aloitettaessa. Myös tiedon nopeasta muuttumisesta ja sen hallinnan vaikeudesta tänä päivänä on syytä keskustella.

Suomalaiseen korkeakouluopiskeluun kuuluu keskeisesti itsenäisen vastuun ottaminen omasta opiskelusta. Näin ei välttämättä muissa opiskelukulttuureissa ole. Valmentavien opintojen opiskelijan itsenäistä vas-

tuullista oppimista tuettiin sekä ohjauksen avulla että ajankäytön suunnittelulla. Opiskelijat merkitsivät kalentereihinsa ajat, jolloin he olivat opiskelemassa sekä ajat tehtävien tekemiselle ja tentteihin lukemiselle.

Ryhmässä työskentely

Itsenäinen opiskelu, ryhmässä työskentely ja toisten ryhmäläisten osaamisen hyödyntäminen omassa oppimisessa samoin kuin tehtävien tekemisessä ei ole kaikille itsestään selvää ja vaatii opettelua. Taustalla voivat vaikuttaa kulttuuriset tekijät, jotka esimerkiksi kieltävät eri sukupuolta olevien työskentelyn keskenään. Opintojen alussa pidetyt tutustumista ja ryhmäytymistä edistävät oppitunnit ovat auttaneet opiskelijoita sekä opettajia ymmärtämään yhteistyöhön liittyviä kulttuurisia rajoitteita ja huomioimaan ne paremmin yhdessä työskentelyssä. Tietoisuus erilaisista kulttuurisista tekijöistä ja niistä puhuminen on avannut myös opiskelijoille mahdollisuuden toimia toisin menettämättä omaa kulttuurista identiteettiään.

Kouluttajien yhteistyö

Valmentava koulutus oli monelle opettajalle uusi asia. Verkostoituminen muiden koulutuksen toteuttajien kanssa ja hyväksi todettujen käytänteiden jakaminen rohkaisi ja auttoi alkuun. Varsinkin opintojen markkinointi vaati uusien tiedotuskanavien etsimistä ja yhteistyötä muun muassa maahanmuuttajien tukijärjestöjen ja TE-toimistojen kanssa.

Valmentavien opintojen suunnitteluun tarvitaan selkeästi enemmän aikaa normaaliin opetukseen verrattuna. Kun asia on uusi, työnjaot ja vastuut on määriteltävä uudelta pohjalta samoin kuin opetukselliset ja ohjaukselliset ratkaisut. Myös maahanmuuttajien opiskeluun vaikuttavien kulttuuristen tekijöiden tunnistaminen ja ymmärtäminen vaatii opettelua. Lisäksi opiskelijoiden lähtötaso saattaa olla ja usein onkin hyvin erilainen, mikä edellyttää panostamista opiskelijan yksilölliseen ohjaukseen. Tärkeänä pidetäänkin sitä, että kaikki koulutukseen osallistuvat opettajat pystyisivät alusta asti olemaan mukana koulutuksessa. Yhteistyön myötä kouluttajatiimien yhteistyökyky onkin hioutunut toimivaksi, mikä auttaa tiimejä kehittämään opintoja.

Luovia opetuskokeiluja ja -ratkaisuja

Valmentavien opintojen opettajat tekivät koulutuksen aikana paljon luovia sekä rohkeita opetuksellisia kokeiluja ja ratkaisuja, joissa lähtökohtana oli opiskelijoiden osaamisen kartuttaminen heidän omista tarpeistaan lähtevinä.

Opettajat kehittivät opetusta jatkuvan opiskelijapalautteen pohjalta ja räätälöivät opintojaksojen sisältöjä opiskelijoiden osaamisen ja mielenkiinnon mukaan. Ammattiaineen opintoihin liitettiin mahdollisuuksien ja tarpeen mukaan suomen kielen ja viestinnän opetusta. Perinteisten opetusmenetelmien rinnalla opettajat käyttivät muun muassa toiminnallisia menetelmiä ja työpaikoilla oppimista. Opiskelijoille järjestettiin myös työpajoja, joissa he saivat keskenään ratkaista koetehtäviä. Tärkeänä opiskelijat pitivät mahdollisuutta päästä seuraamaan tutkinto-opiskelijoiden tunteja. Nämä auttoivat opiskelijoita tunnistamaan omat vahvuutensa ja kehittämisen alueensa alan opinnoissa.

Suomen kieltä vahvistettiin monin eri keinoin. Opiskelussa käytettävät tietokoneohjelmistot olivat suomenkielisiä. Kielityöpajoissa oli käytössä lähiopetuksen rinnalla verkko-opetusta ja virtuaalista ohjausta. Oppimateriaalina olivat alan ammattilehdet ja oppimistehtävinä muun muassa raportteja, esseitä ja muistioita. Lisäksi opiskelijat pitivät suomenkielellä oppiaineisiin liittyviä esitelmiä ja puheita. Opiskelijoiden osaamisen arviointi tapahtui yhdessä suomi toisena kielenä -opettajien kanssa.

Opiskelijoiden ohjaus

Ohjauksen merkitys nousee keskeiseksi valmentavissa opinnoissa eikä sitä tunnu koskaan olevan liikaa. Tärkeänä pidetään opiskelijoiden yksilöllisten vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistamista, minkä pohjalta opiskelijalle voidaan rakentaa henkilökohtainen oppimissuunnitelma suunnitteilla olevaa tulevaa opiskelu- ja työurapolkua varten. Yksilöllisyyden huomioimisen haaste nousee opiskelijoiden erilaisista koulutustaustoista ja työkokemuksesta. Monella saattaa olla jo suoritettuna ammatillinen tutkinto tai korkeakoulututkinto omassa kotimaassaan ja kokemusta työelämästä.

Lukukausittain tapahtuvien ohjauskeskustelujen lisäksi opiskelijoiden kanssa on käyty loppukeskusteluja, joissa on sovittu opiskelijan henkilö-

kohtaisesta suunnitelmasta valmentavan koulutuksen päätyttyä. Kyse on opiskelijan saattamisesta tavoitteelliselle koulutus- ja urapolulle.

Kansainvälistyvä ammattikorkeakoulu -julkaisu on kokooma maahanmuuttajille suunnatuista opinnoista, joilla heitä pyritään auttamaan opiskelupolun alkuun ammattikorkeakoulussa. Julkaisussa esiin nousevat kysymykset muun muassa erilaisista oppijoista, erilaisesta oppimisen kulttuurista ja sen tukemisesta sekä yhteistyön vahvistavasta voimasta niin luokkahuoneessa, ryhmässä kuin luokan ulkopuolisessa tilassa. Huomiotta ei voi jättää kulttuuristen tekijöiden tuomaa maustetta opetukseen. Maahanmuuttajille suunnatut opinnot herättelevät ja haastavat opettajat terveellä tavalla pohtimaan joskus ehkä urautunuttakin opetusta uudesta näkökulmasta. Voisi jopa sanoa, että haastavuudessaan ne antavat virkistävän piristysruiskeen opettajan työhön. Pohdittavaksesi jätän kysymyksen: kuka on oppija ja kuka valmentaja maahanmuuttajille suunnatuissa opinnoissa?

Kirjoittajat

Ahtiainen, Heidi, suunnittelija, FM,
Metropolia Ammattikorkeakoulu

Bergström, Soile, lehtori, FM,
Metropolia Ammattikorkeakoulu

Kemppi, Maija-Leena, koulutussuunnittelija,
Lahden ammattikorkeakoulu / Koulutuskeskus Salpaus

Komppa, Johanna, lehtori, FT, VTK,
Metropolia Ammattikorkeakoulu

Kähkönen, Kari, yliopettaja, FM,
HAMK Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Lintula, Leila, koulutuspäällikkö, THM,
Metropolia Ammattikorkeakoulu

Marjomäki, Johanna, lehtori, FM,
Lahden ammattikorkeakoulu

Meriläinen, Kaija, lehtori, restonomi, FM,
Laurea-ammattikorkeakoulu

Metsänen, Riitta, yliopettaja, FT, PsL,
HAMK Ammatillinen opettajakorkeakoulu,
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Nenonen-Andersson, Birgitta, tuntiopettaja, FM,
Metropolia Ammattikorkeakoulu

Pérez Alemán, Sonia, opiskelija,
Metropolia Ammattikorkeakoulu

Perkiö, Anne, koulutuspäällikkö, KTM, KL,
Metropolia Ammattikorkeakoulu

Pääskyvuori, Marjo, lehtori, KM, restonomi,
Laurea-ammattikorkeakoulu

Strandén-Mahlamäki, Tuija, lehtori, KM,
Metropolia Ammattikorkeakoulu

Tikkanen, Irma, yliopettaja, KTT,
Laurea-ammattikorkeakoulu

Wernick, Elena, kouluttaja, FM,
Ami-säätiö